

พืชทางเลือกขนาดเล็ก ให้โปรตีนสูง ช่วยเติมพลังให้ภาคเกษตรและสิ่งแวดล้อม

บอกกล่าวเล่าสืบ

วารสารส่งเสริมการเกษตร ฉบับที่ 321 ขอพาท่านร่วมสำรวจคุณประโยชน์อันน่าทึ่งของ "ถั่ว" พืชมากคุณค่าที่เราคุ้นเคยอยู่คู่ครัวเรือนไทยมายาวนาน และแทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของเราอย่างไม่น่าเชื่อ ตั้งแต่ถั่วเหลืองหัวใจสำคัญของน้ำเต้าหู้ เครื่องปรุงรสเค็มอย่างเต้าเจี้ยว ซีอิ๊ว ไปจนถึงโปรตีนเกษตรที่สายเฮลตี้ล้วนคุ้นเคย หรือจะเป็นถั่วเขียวส่วนประกอบขนมหวาน เย็นชื่นใจอย่างลอดช่อง หรือแปรรูปเป็นถั่วงอกกรอบกรอบในก๋วยเตี๋ยวต้มยำโปรด รวมถั่วลิสง ของว่างเคี้ยวเพลิน หรือเป็นส่วนผสมที่ขาดไม่ได้ในน้ำจิ้มรสเด็ด และยังมีพืชตระกูลถั่วอีกนานาชนิดที่หมุนเวียนเข้ามาเติมเต็มมื้ออาหารในชีวิตประจำวันของเรา ทั้งอาหารคาว หวาน และของทานเล่น ยามว่าง

"ถั่ว" แม้จะมีขนาดเล็กแต่ประโยชน์ที่ให้มีไม่เล็กเลย กลับอัดแน่นด้วยคุณค่าทางโภชนาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โปรตีน สารอาหารสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างกล้ามเนื้อและซ่อมแซมส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และยังเป็นแหล่งอันอุดมด้วยใยอาหาร วิตามิน แร่ธาตุจำเป็น ไซมันดี และสารต้านอนุมูลอิสระ เป็น "ซูเปอร์ฟู้ด" สำหรับทุกคน ที่มาพร้อมกับราคาที่เข้าถึงได้ง่าย ไม่เพียงเท่านั้น "ถั่ว" ยังเป็นพืชทางเลือกที่สร้างโอกาสและรายได้ให้แก่เกษตรกร ทั้งในระดับครัวเรือนและอุตสาหกรรม เป็นวัตถุดิบสำคัญที่ต่อยอดอุตสาหกรรมอาหารหลากหลายประเภท สร้างงาน สร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งยังเป็นฮีโร่พลิกฟื้นผืนดินที่มีบทบาทในการตรึงไนโตรเจนจากอากาศสู่ดิน เพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของดินอย่างเป็นธรรมชาติ ลดการพึ่งพาปุ๋ยเคมีสังเคราะห์ เป็นทางเลือกแห่งความยั่งยืนที่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง การส่งเสริมการปลูก "ถั่ว" อย่างเป็นระบบควบคู่ไปกับการคัดเลือกและปรับปรุงสายพันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและระบบการปลูกที่หลากหลายคือการสนับสนุนระบบเกษตรกรรมที่ยั่งยืน พลิกฟื้นชีวิตเกษตรกรและรักษาสิ่งแวดล้อมด้วยพลังแห่งธรรมชาติ เกื้อกูลทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค และโลกที่เราอาศัยอยู่อย่างสมดุล

พบกับเรื่องราวอันน่าทึ่งและน่าสนใจของ "ถั่ว" อีกมากมายภายในเล่ม ที่จะเปลี่ยนมุมมองใหม่ต่อพืชชนิดนี้และจะเป็นแรงบันดาลใจให้เรา หันกลับมาพิจารณาถึงพลังพิเศษที่ซ่อนอยู่ในสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ รอบตัวเรา เมื่อใดก็ตามที่คุณหยิบถั่วสักเมล็ดใส่จาน คุณไม่ได้แค่บริโภคอาหาร แต่กำลังเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์โลกที่ยั่งยืน เช่นเดียวกับเมล็ดถั่วเล็ก ๆ ที่รอคอยการเติบโต และสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ผืนดินต่อไป

กองบรรณาธิการ
เมษายน 2568

ที่ปรึกษา :

นายพีรพันธุ์ คอทอง
อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
นายพีรพันธุ์ อุ่นจิตต์พันธ์
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
นายครองศักดิ์ สงรักษา
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
นายวิรัชศักดิ์ บุญเชิญ
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
นายสุริยะ คำปวง
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
นางอมรทิพย์ ภิรมย์บุญ
ผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่
รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
นายวุฒิชัย ชิมวงศ์
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร
นางสาวสุรางค์ศรี วาเพชร
ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

อำนวยการ :

นางสาวพนิดา ธรรมสุรักษ์
ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาสื่อ
ส่งเสริมการเกษตร

บรรณาธิการ :

นางสาวอ้อไพพงษ์ เกษเทียน

ผู้ช่วยบรรณาธิการ :

นางสาวสมิทธิณี ขาวศรี

กองบรรณาธิการ :

นายสุรนนท์ หล้าวิ
นายารรณวิทย์ เฉลยผล
นายพศุตม์พงศ์ ชัยวงศ์
นายณัฐพิสิษฐ์ จารุงพงศ์
นางสาวสุธยา เทียงสุข
นางสาวชนกชนม์ ชิมงาม

วัตถุประสงค์ :

เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่นโยบาย การปฏิบัติงาน ส่งเสริมการเกษตร และองค์ความรู้ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสินค้าเกษตรมูลค่าสูงและสินค้าเกษตรแปลงใหญ่ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ สร้างการมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลการดำเนินงานเพื่อเกษตรกรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในทุกระดับ

จัดทำ :

กลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร
สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมส่งเสริมการเกษตร

☎ 0 2579 9546 ✉ agrimedia1@gmail.com

กลุ่มส่งเสริมพืชไร่และพืชตระกูลถั่ว
สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร

☎ 0 2561 0453 ✉ agriman33@gmail.com

สารบัญ CONTENTS

5

Knowledge

1 Key Message

2 Did You Know?

3 ทหาร "ถั่ว" ฮีโร่ตัวจิ๋ว พลิกฟื้นดินเสริมรายได้

5 Cover Story

ถั่ว พืชทางเลือกขนาดเล็ก ให้โปรตีนสูง
ช่วยเติมพลังให้ภาคเกษตรและสิ่งแวดล้อม

11 Digital DOAE

เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศเครื่องมือสำคัญ
รับมือภัยแล้ง

13 Agri - Around

แปลงใหญ่ถั่วลิสงหลายเชื้อ บ้านน้ำบ่อสะเป สร้างโอกาส
สร้างรายได้ สร้างคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน หนึ่งในความสำเร็จ
ของการขับเคลื่อนแม่ฮ่องสอนโมเดล

13

Inspiration

16 Agri - Heroes

นายเอกชัย ภาคสุข
เกษตรกรผู้จุดประกายเศรษฐกิจ
ชุมชนบ้านน้ำบ่อสะเปด้วยถั่วลิสงหลายเชื้อ

18 Key Success

"ถั่วหลายเชื้อแม่ฮ่องสอน"
พืชเศรษฐกิจสร้างอนาคต เมล็ดพันธุ์
แห่งความสำเร็จ แปลงใหญ่ถั่วลิสงหลายเชื้อ
บ้านน้ำบ่อสะเป

21 Trends

KUML ถั่วเขียวสายพันธุ์ดี ผลผลิตสูง
ด้านทานโรค ขายได้ราคาดี

23 Craft & Create

ถั่วงอกคอนโด เพาะง่ายในพื้นที่จำกัด

16

18

21

23

ออกแบบและผลิต :

บริษัท คลิ๊กเน็กซ์ อินโนเวชั่น จำกัด 128/323-333
ชั้น 30 อาคารพญาไทพลาซ่า ถนนพญาไท
แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400

☎ 0 2217 7900 ✉ info@clicknext.com

“พืชตระกูลถั่ว เป็นพืชที่มีความสำคัญต่อระบบการปลูกพืช เนื่องจากเป็นพืชอายุสั้น ใช้น้ำน้อย สามารถปลูกทดแทนข้าวนาปรัง ช่วยตัดวงจรการระบาดของศัตรูพืช ช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน และยังมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยใช้บริโภคและเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมแปรรูปต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันผลผลิตพืชตระกูลถั่วภายในประเทศมีไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด จึงต้องมีการนำเข้าผลผลิตทดแทนจากต่างประเทศ...”

กรมส่งเสริมการเกษตร

6 มกราคม 2568

3 ทหาร “ถั่ว”

ฮีโร่ตัวจิ๋ว พลิกฟื้นดินเสริมรายได้

“
? รู้
หรือ
● ไม่?”

ประเทศไทย มีพืชตระกูลถั่ว
สำคัญ 3 ชนิด ที่เปรียบเสมือน “3 ทหารเสือ”
ที่แม้จะมีขนาดเล็ก แต่มูลค่าทางเศรษฐกิจ
ไม่จืดจางตาม

พืชตระกูลถั่วทั้ง 3 ชนิด ได้แก่ ถั่วเหลือง
ถั่วเขียว และถั่วลิสง สามารถปลูกได้ทั้งใน
ฤดูฝนและฤดูแล้ง อีกทั้งยังเป็นพืชทางเลือก
ที่ใช้น้ำน้อย จึงให้ผลตอบแทนสูง และสร้าง
รายได้แก่เกษตรกรได้เป็นอย่างดี

”

พืชตระกูลถั่ว	ฤดูกาลปลูก	อายุเก็บเกี่ยว (วัน)	ความต้องการน้ำ (ลบ.ม./ไร่)
 ถั่วเหลือง	ฝน : พ.ค. – ต.ค. แล้ง : พ.ย. – ม.ค.	100	395 - 632
 ถั่วเขียว	ฝน : พ.ค. – ต.ค. แล้ง : พ.ย. – เม.ย.	70	228 - 365
 ถั่วลิสง	ฝน : พ.ค. – ต.ค. แล้ง : พ.ย. – เม.ย.	105	397 - 629

ถั่วเหลือง

ในพืชตระกูลถั่วทั้ง 3 ชนิด ประเทศไทยนำเข้า ถั่วเหลืองมากที่สุดถึงกว่า 3 ล้านตันต่อปี เนื่องจาก ผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ภายใน ประเทศ

ถั่วเขียว

ถั่วเขียว มีพื้นที่ปลูกมากที่สุดในประเทศไทย และใช้น้ำน้อยที่สุดในบรรดาพืชตระกูลถั่ว อีกทั้ง มีอายุเก็บเกี่ยวสั้นเพียง 70 วัน

ถั่วลิสง

ถั่วลิสงมีราคาเฉลี่ยต่อกิโลกรัมสูงสุดในบรรดา พืชตระกูลถั่วทั้ง 3 ชนิด เป็นพืชที่มีศักยภาพสูง สำหรับเกษตรกรและตลาดมีความต้องการสูง

สถานการณ์การผลิต

ปี	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)
2565	78,330	20,699	18.87
2566	75,876	19,370	23.33
2567	71,899	18,713	20.58

สถานการณ์การผลิต

ปี	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)
2565	743,180	108,474	24.14
2566	701,931	105,689	28.41
2567	663,500	101,825	24.94

สถานการณ์การผลิต

ปี	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)
2565	70,265	25,074	42.33
2566	73,863	26,597	44.53
2567	71,876	26,019	44.53

สถานการณ์การตลาด

ถั่วเหลืองนำเข้า

ปี 2565	3,022,180 ตัน = 70,586 ล้านบาท
ปี 2566	3,284,969 ตัน = 69,955,105 ล้านบาท

สถานการณ์การตลาด

ถั่วเขียวนำเข้า

ปี 2565	33,472 ตัน = 1,061 ล้านบาท
ปี 2566	57,227 ตัน = 1,734 ล้านบาท

สถานการณ์การตลาด

ถั่วลิสงนำเข้า

ปี 2565	90,215 ตัน = 2,029 ล้านบาท
ปี 2566	97,647 ตัน = 2,092 ล้านบาท

แหล่งผลิตที่สำคัญ

- ชัยภูมิ
- ขอนแก่น
- แม่ฮ่องสอน
- สุโขทัย
- กำแพงเพชร

แหล่งผลิตที่สำคัญ

- เพชรบูรณ์
- ลพบุรี
- นครราชสีมา

แหล่งผลิตที่สำคัญ

- ลำปาง
- พะเยา
- ขอนแก่น

พันธุ์ที่นิยมปลูก

- เฮียงใหม่ 60
- สง.5

พันธุ์ที่นิยมปลูก

- ชัยนาท 72
- ชัยนาท 3
- ชัยนาท 84 - 1

พันธุ์ที่นิยมปลูก

- โกนาน 9
- ขอนแก่น 6
- ขอนแก่น 9
- กาฬสินธุ์ 2

ที่มา : กลุ่มส่งเสริมพืชไร่และพืชตระกูลถั่ว สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2567

จากข้อมูล

สถานการณ์การผลิตและการตลาดของถั่วทั้ง 3 ชนิด ในปี 2567 พบว่าพื้นที่ปลูกมีแนวโน้มลดลงจากปี 2566 สวนทางกับความต้องการของตลาดภายในประเทศที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลผลิตรวมของถั่วทั้ง 3 ชนิด ยังมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคและอุตสาหกรรม ทำให้ประเทศไทยต้องนำเข้าในปริมาณสูงขึ้นทุกปี

พืชตระกูลถั่วทั้ง 3 ชนิด ยังมีความสามารถพิเศษที่เรียกว่า “การตรึงไนโตรเจนทางชีวภาพ” โดยอาศัยแบคทีเรียตระกูลไรโซเบียมที่อยู่ในปมรากร่วมกับรากถั่วในการดึงไนโตรเจนจากอากาศมาใช้ประโยชน์ได้ ดังนี้

ลดต้นทุนปุ๋ยเคมีลงได้ 30-50%

ปรับปรุงโครงสร้างดินให้ดีขึ้น

เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินอย่างยั่งยืน

ลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก

ปริมาณไนโตรเจนที่ตรึงได้
(กิโลกรัมไนโตรเจน/ไร่/รอบการปลูก)

ถั่วเหลือง

19
กก. N

ถั่วเขียว

6
กก. N

ถั่วลิสง

24
กก. N

“

พืชตระกูลถั่ว

จึงมีบทบาทสำคัญในระบบเกษตรยั่งยืน เนื่องจากสารประกอบไนโตรเจนที่ไรโซเบียมตรึงได้จะถูกสะสมในต้นถั่ว และเมื่อไถกลบก็จะถูกย่อยสลายและปลดปล่อยธาตุไนโตรเจนลงสู่ดิน ทำให้ดินคงความอุดมสมบูรณ์อยู่ได้นาน เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชอื่นต่อไป **DOX**

”

ถั่วพืชทางเลือกรขนาดเล็ก

ให้โปรตีนสูง ช่วยเติมพลัง

ให้ภาคเกษตรและสิ่งแวดล้อม

“

“ถั่ว” พืชขนาดเล็กที่เปี่ยมด้วยคุณประโยชน์

ในหลายมิติครอบคลุมทั้งวิถีชีวิต โภชนาการ เศรษฐกิจ ความมั่นคงทางอาหารและสิ่งแวดล้อม ทำให้ “ถั่ว” มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนโลกสู่ความยั่งยืนในมิติวิถีชีวิตและวัฒนธรรม “ถั่ว”

แทรกซึมอยู่ในมื้ออาหารและวัฒนธรรมการกินของคนไทยมายาวนาน ด้านโภชนาการ “ถั่ว” คือ แหล่งโปรตีนธรรมชาติคุณภาพเยี่ยมที่ช่วยเสริมสร้างร่างกายให้แข็งแรง เป็นทางเลือกสำหรับผู้ใส่ใจสุขภาพ สำหรับมิติ

ทางเศรษฐกิจ “ถั่ว” เป็นพืชที่สร้างโอกาสสร้างงาน และสร้างรายได้ให้เกษตรกร

ตลอดห่วงโซ่ ตั้งแต่การผลิตขั้นต้นจนถึงการแปรรูปในระดับอุตสาหกรรม ซึ่งล้วนเป็นกลไก

สำคัญในการขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ “ถั่ว” ยังเป็นนักสู้เพื่อสิ่งแวดล้อมที่คอยช่วยเติมพลังให้กับ

โลกใบนี้ ด้วยคุณสมบัติในการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน ลดการพึ่งพาปุ๋ยเคมี ช่วยลดผลกระทบเชิงลบต่อระบบนิเวศ และส่งเสริม

ภาคเกษตรกรรมที่ยั่งยืน “ถั่ว” จึงเป็นดั่งพืชที่ช่วยเติมพลัง ส่งเสริมสุขภาพ พัฒนาเกษตรกรรม และรักษาสีเขียวของโลกเราไปพร้อมกัน

”

ถั่วพืชมากคุณประโยชน์อันน่าทึ่ง

เพื่อนคู่ครัวไทยไม่เคยห่าง

เมื่อเอ่ยถึง “ถั่ว” หลายคนอาจนึกถึงอาหารว่างหรือส่วนผสมในอาหารจานโปรด แต่แท้จริงแล้ว “ถั่ว” กลับซ่อนคุณค่าอันยิ่งใหญ่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงและหยั่งรากลึกในวิถีชีวิตของคนไทยมายาวนาน เราพบ “ถั่ว” แทบทุกมื้ออาหาร ทั้งถั่วเหลือง ถั่วเขียว และถั่วลิสง ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญในครัวไทยและวัฒนธรรมการกินที่คุ้นเคยของเรา

ถั่วเหลือง
โปรตีนคุณภาพสูง
สุกนุ่มอร่อย

ถั่วเหลือง เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง เป็นวัตถุดิบหลักในอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ อย่างน้ำเต้าหู้ และนมถั่วเหลืองที่ให้พลังงานและโปรตีนสูง พร้อมเริ่มต้นวันใหม่ได้อย่างสดชื่น นอกจากนี้ ถั่วเหลืองยังใช้ในการสกัดเป็นน้ำมันพืช และเป็นส่วนผสมสำคัญในขนมไทย และเครื่องปรุงรสยอดนิยม เช่น เต้าเจี้ยวและซีอิ๊ว เพิ่มรสชาติและความกลมกล่อมในอาหาร และยังแปรรูปเป็นโปรตีนเกษตร ที่ช่วยทดแทนเนื้อสัตว์ตอบโจทย์คนรักสุขภาพได้อย่างลงตัว

ถั่วเขียว
สร้างสรรคเมนูหลากหลาย
เติมความสดชื่นในทุกคำ

ถั่วเขียว เป็นวัตถุดิบสารพัดประโยชน์สร้างสรรค์ได้ทั้งขนมหวานคลายร้อนอย่างลอดช่อง ถั่วเขียวต้มน้ำตาล ที่ช่วยเติมความสดชื่นและผ่อนคลาย หรือนำมาเพาะเป็นถั่วงอก ผักกรอบกรอบเพิ่มรสสัมผัสในก๋วยเตี๋ยวต้มยำโปรด หรือผัดเป็นกับข้าวก็อร่อยไม่แพ้กัน และยังแปรรูปเป็นวุ้นเส้นเนื้อเหนียวนุ่ม ส่วนผสมสำคัญในอาหารไทยหลากหลายเมนู

ถั่วลิสง
ของว่างแสนอร่อย
เพิ่มรสชาติในทุกจาน

ถั่วลิสง เป็นของว่างยอดนิยม ไม่ว่าจะเป็นถั่วต้ม ถั่วคั่วทราย ถั่วบรรจุซองรูปแบบทันสมัย เคี้ยวเพลินทุกช่วงเวลา นอกจากนี้ยังเป็นส่วนผสมสำคัญในน้ำจิ้มรสเด็ดอย่างน้ำจิ้มสะเต๊ะ น้ำจิ้มไก่ หรือน้ำจิ้มซีฟู้ด ช่วยเพิ่มรสชาติ ความมัน ความหอมและเนื้อสัมผัสอันเป็นเอกลักษณ์ให้กับอาหาร

นอกจากถั่วสามชนิดนี้แล้วยังมีถั่วอีกหลายชนิดที่เติมเต็มความหลากหลายในเมนูอาหารไทยทั้งคาว หวาน และของว่าง เพิ่มคุณค่าทางโภชนาการและเปิดโอกาสให้สร้างสรรค์เมนูใหม่ ๆ ได้ไม่รู้จบ

ครั้งต่อไปเมื่อคุณเห็น “ถั่ว” ลองมองด้วยมุมมองใหม่ ๆ นี่คือนักสู้ที่สะท้อนความผูกพันในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมการกินของคนไทย เป็นเพื่อนคู่ครัวที่สร้างสรรค์เมนูให้ครบทั้งรสชาติและคุณค่าทางโภชนาการ และเป็นส่วนหนึ่งของความสุขและสุขภาพที่เริ่มต้นจากสิ่งเล็กๆ ไกลตัวที่ควรค่าแก่การค้นพบและชื่นชมในทุกคำที่เคี้ยว

ซูเปอร์ฟู้ดพลังแจ๋ว คลังโปรตีนจากธรรมชาติ

ภายในเมล็ดเล็ก ๆ ของ “ถั่ว” นั้นอัดแน่นไปด้วยคุณค่าทางโภชนาการที่ครบครันและหลากหลาย สิ่งที่ทำให้ “ถั่ว” โดดเด่นเป็นพิเศษ คือ ปริมาณโปรตีนสูงที่ธรรมชาติมอบให้ ในถั่วแต่ละชนิดต่อ 100 กรัม มีปริมาณโปรตีน ดังนี้ ถั่วเหลือง 34.2 กรัม ถั่วลิสง 24.4 กรัม และ ถั่วเขียว 21.7 กรัม (ที่มา : สถาบันวิจัยโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล) โปรตีนเป็นสารอาหารหลักที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างและซ่อมแซมเนื้อเยื่อร่างกาย การสร้างกล้ามเนื้อ รวมถึงเป็นองค์ประกอบของเอนไซม์และฮอร์โมนที่เป็นต่อการทำงานของระบบต่าง ๆ ในร่างกายนอกเหนือจากโปรตีนแล้ว “ถั่ว” ยังอุดมไปด้วยสารอาหารที่มีประโยชน์หลากหลาย เช่น

- โยอาหาร ช่วยส่งเสริมระบบการย่อยอาหารให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ลดปัญหาท้องผูก และช่วยในการควบคุมน้ำหนัก
- วิตามินและแร่ธาตุที่จำเป็น ต่อกระบวนการเผาผลาญพลังงาน โดยเฉพาะธาตุเหล็กซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างเม็ดเลือดแดง
- ไขมันไม่อิ่มตัว ที่เป็นมิตรต่อสุขภาพหัวใจและหลอดเลือด ช่วยลดความเสี่ยงต่อโรคหัวใจและหลอดเลือด
- สารต้านอนุมูลอิสระ ทำหน้าที่ปกป้องเซลล์ในร่างกายจากความเสียหายที่เกิดจากอนุมูลอิสระ ช่วยชะลอความเสื่อมของร่างกายและลดความเสี่ยงต่อโรคร้ายแรงต่าง ๆ

ในยุคที่ผู้คนหันมาให้ความสำคัญและใส่ใจสุขภาพมากขึ้น “ถั่ว” จึงเป็น “ซูเปอร์ฟู้ดสำหรับทุกคน” ที่เหมาะกับทุกช่วงวัย ด้วยคุณค่าที่ครบครันและราคาที่เข้าถึงได้

เมล็ดถั่วแต่ละเมล็ดจึงเป็นเสมือนถุงบรรจุสำคัญที่ไขเปิดประตูสู่สุขภาพที่ดีและความสุขในทุกมื้ออาหารของเรา

ข้อควรระวังสำหรับผู้บริโภค

แม้ถั่วจะมีประโยชน์มากมาย แต่ผู้ที่มีภาวะแพ้ถั่วจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงการบริโภคถั่วและผลิตภัณฑ์จากถั่วอย่างเคร่งครัดการตรวจสอบส่วนผสมของอาหารก่อนบริโภคจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ที่มีประวัติแพ้อาหาร

ทำความรู้จัก วันถั่วโลก (World Pulses Day)

วันที่ 10 กุมภาพันธ์ของทุกปี ถูกกำหนดให้เป็นวันถั่วโลก (World Pulses Day) โดยองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ซึ่งเริ่มประกาศใช้อย่างเป็นทางการเมื่อปี 2019 โดยมีจุดประสงค์หลัก เพื่อสร้างความตระหนักถึงคุณประโยชน์อันมหาศาลของพืชตระกูลถั่วไม่เพียงแค่มในด้านโภชนาการ แต่ยังรวมถึงบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงทางอาหารและการเกษตรที่ยั่งยืนระดับโลก

เส้นทางของถั่วจากแปลงสู่จาน สะท้อนห่วงโซ่อุปทานที่สร้างมูลค่าเพิ่มอย่างต่อเนื่อง

“ถั่ว” เป็นพืชที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเกษตรและเศรษฐกิจไทยเพราะเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตอาหารหลากหลายชนิด ไปจนถึงผลิตภัณฑ์สุขภาพและอาหารสัตว์ อีกทั้งยังสะท้อนถึงห่วงโซ่อุปทานที่สร้างมูลค่าเพิ่มอย่างต่อเนื่อง

เบื้องหลัง “ถั่ว” ทุกเมล็ดบนจานอาหารของเรา ล้วนมีที่มาและเรื่องราวของการเดินทางและการเพิ่มมูลค่าที่ไม่ธรรมดา เส้นทางของถั่วเริ่มต้นตั้งแต่การเพาะปลูกในแปลง และดำเนินไปอย่างต่อเนื่องผ่านห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำ ตลอดเส้นทางนี้ “ถั่ว” ผ่านกระบวนการต่าง ๆ ที่เปลี่ยนวัตถุดิบธรรมดาให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์คุณภาพสูงที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดและผู้บริโภคได้อย่างครบวงจร เป็นเสมือนฟันเฟืองสำคัญที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สร้างงาน และสร้างรายได้ให้กับคนในทุกภาคส่วน นับตั้งแต่เกษตรกรไปจนถึงผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมแปรรูป

“ถั่ว” ห่วงโซ่อุปทานแห่งมูลค่า ขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย

ต้นน้ำจุดเริ่มต้นของคุณภาพและนวัตกรรม

ทุกเมล็ดถั่วคุณภาพสูงเริ่มต้นจากการวิจัยและพัฒนาสายพันธุ์ รวมถึงเทคโนโลยีการเพาะปลูกที่ทันสมัย มุ่งเน้นการสร้างถั่วที่ให้ผลผลิตดีแก้ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ ทนทานโรคและแมลง เหมาะกับการแปรรูปในอนาคต เช่น มีโปรตีนสูง หรือมีคุณภาพน้ำมันดี

เกษตรกรผู้ปลูกถั่ว มีบทบาทสำคัญในขั้นตอนนี้ พวกเขาคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสม ใช้เทคนิคการเพาะปลูก และบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ถั่วคุณภาพสูงสุด หลังเก็บเกี่ยวถั่วจะถูกคัดแยกทำความสะอาด กะเทาะเปลือก และทำให้แห้ง เพื่อลดความชื้น ยืดอายุ และเตรียมพร้อมสำหรับการขนส่งและแปรรูป นอกจากนี้ยังต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพอากาศและตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการทั้งบริโภคโดยตรงและอุตสาหกรรม

ความสำเร็จนี้เกิดขึ้นได้ด้วยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานวิจัย ภาครัฐ มหาวิทยาลัย และภาคเอกชน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาสายพันธุ์ เทคโนโลยีขยายผลสร้างเครือข่ายสนับสนุนเกษตรกรให้มีรายได้อย่างยั่งยืน

กลางน้ำ การรวบรวมและแปรรูปถั่วเพิ่มมูลค่า

หลังจากเก็บเกี่ยวแล้วและผ่านการเตรียมเบื้องต้นจากขั้นตอนต้นน้ำแล้ว จะเข้าสู่กระบวนการรวบรวมโดยพ่อค้าคนกลาง กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์ การเกษตร ไปยังจุดรวบรวมหรือโรงเก็บขนาดใหญ่ เพื่อรักษาคุณภาพก่อนส่งต่อไปยังผู้จัดจำหน่ายหรือโรงงานแปรรูป

ในขั้นตอนนี้ ถั่วจะถูกแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์หลากหลายรูปแบบที่ตอบสนองความต้องการของตลาด เช่น

- ผลิตภัณฑ์อาหารหลัก เช่น น้ำมันถั่วเหลือง เต้าหู้ นมถั่วเหลือง วุ้นเส้น และแป้งถั่ว
- เครื่องปรุงรส เช่น ซีอิ๊วและเต้าเจี้ยว
- อาหารว่างและขนมต่าง ๆ
- ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมและเพื่อสุขภาพ เช่น โปรตีนเกษตร
- ส่วนผสมในอาหารสัตว์จากกากถั่วเหลืองที่ได้หลังจากการสกัดน้ำมัน

การแปรรูปและการจัดการที่ดีในขั้นตอนนี้ช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับถั่วอย่างมีนัยสำคัญและขยายโอกาสทางการตลาด

ปลายน้ำ การกระจายสินค้าและช่องทาง การตลาดตอบโจทย์ผู้บริโภค

ผลิตภัณฑ์จากถั่วที่ผ่านการแปรรูปจะถูกส่งต่อไปยังผู้บริโภคผ่านช่องทางที่หลากหลาย ทั้งตลาดค้าส่ง ตลาดท้องถิ่น ร้านค้าปลีก ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านสะดวกซื้อ ร้านอาหาร และช่องทางออนไลน์ นอกจากนี้ ยังมีการส่งออกไปยังต่างประเทศอีกด้วย การจัดจำหน่ายและการตลาดที่มีประสิทธิภาพจะช่วยเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรหรือผู้ผลิตถือเป็นการสร้างงานในธุรกิจขนส่ง ค้าปลีก และโลจิสติกส์ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและยั่งยืนในระบบเศรษฐกิจโดยรวม

การบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานถั่วตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ คือ หัวใจสำคัญในการเพิ่มมูลค่า ลดต้นทุนการผลิต รักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์ และตอบสนองความต้องการของตลาดและผู้บริโภคได้อย่างต่อเนื่อง ห่วงโซ่อุปทานของถั่ว จึงสะท้อนถึงความร่วมมือในทุกภาคส่วน และการใช้เทคโนโลยีในทุกขั้นตอนที่เปลี่ยนถั่วจากพืชเศรษฐกิจพื้นฐานให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าและสร้างรายได้ในระดับที่กว้างขวาง เป็นรากฐานสำคัญของการเติบโตทางเศรษฐกิจไทย

ปลดล็อกศักยภาพถั่วไทย

รับมือความท้าทาย สู่อนาคตการพัฒนาที่ยั่งยืน

พืชตระกูลถั่ว ได้แก่ ถั่วเหลือง ถั่วเขียว และถั่วลิสง เป็นพืชสำคัญในระบบเกษตรกรรมของประเทศ มีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและเป็นวัตถุดิบหลักในระบบอาหาร รวมถึงอุตสาหกรรมแปรรูป ที่ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ถั่วจึงถือเป็นพืชทางเลือกที่ช่วยเสริมสร้างสมดุลทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางอาหารอย่างครบวงจร

สถานการณ์ถั่วแต่ละชนิด

ถั่วเหลือง

จากการรายงานของศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่ ปี 2567 ให้ข้อมูลว่า ถั่วเหลืองถือเป็นพืชเพื่อความมั่นคงทางอาหารของโลก ด้วยปริมาณโปรตีนสูง ความต้องการใช้ถั่วเหลืองภายในประเทศจะใช้เป็นวัตถุดิบหลักในอุตสาหกรรมสกัดน้ำมัน อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ แปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร และใช้ทำพันธุ์ แต่ปัญหาสำคัญ คือ พื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตภายในประเทศกลับลดลงอย่างต่อเนื่องไม่เพียงพอต่อความต้องการภายในประเทศ ต้องพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศปีละกว่า 3 ล้านตัน

ถั่วเขียว

จากการรายงานของศูนย์วิจัยพืชไร่ชัยนาท ปี 2567 ให้ข้อมูลว่า ถั่วเขียวเป็นพืชบริโภคที่มีความสำคัญของตลาดภายในประเทศ โดยใช้ในอุตสาหกรรมเพาะถั่วงอก ซึ่งมีความต้องการสูงถึง 70,000 ตันต่อปี หรือประมาณ 1 ล้านกิโลกรัมต่อวัน นอกจากนี้ยังนำไปผลิตวันเส้นปีละประมาณ 37,000 ตัน มีมูลค่ากว่า 3,400 ล้านบาทต่อปี นอกจากนี้ยังมีอุตสาหกรรมขนมไทยและใช้ทำเมล็ดพันธุ์ แต่ปริมาณผลผลิตถั่วยังคงค่อนข้างคงที่ ในขณะที่ความต้องการเพิ่มขึ้น ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการด้านปริมาณและคุณภาพได้อย่างเต็มที่

ถั่วลิสง

จากการรายงานของศูนย์วิจัยพืชไร่ขอนแก่น ปี 2567 ให้ข้อมูลว่าในปี 2566 ประเทศไทยมีความต้องการใช้ถั่วลิสงในประเทศอยู่ที่ 122,767 ตัน เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น เนยถั่วและขนมขบเคี้ยว แต่ยังคงต้องนำเข้าถั่วลิสงจำนวน 97,647 ตัน เพื่อเสริมความต้องการที่ผลิตภายในประเทศไม่เพียงพอ ความท้าทายคือการเพิ่มผลผลิตถั่วลิสงในประเทศให้สอดคล้องกับความต้องการใช้ประโยชน์ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงทางอาหารและลดการพึ่งพาการนำเข้า

สถานการณ์ภาพรวมและแนวโน้มการผลิตถั่วในประเทศไทย

จากข้อมูลกลุ่มส่งเสริมพืชไร่และพืชตระกูลถั่ว กรมส่งเสริมการเกษตร และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2567 พบว่าพื้นที่เพาะปลูกพืชตระกูลถั่วลดลงเมื่อเทียบกับปี 2566 ดังนี้

ถั่วเหลือง มีพื้นที่เพาะปลูก 71,899 ไร่ ลดลงจากปี 2566 ที่มีพื้นที่ 75,876 ไร่

ถั่วเขียว มีพื้นที่เพาะปลูก 663,500 ไร่ ลดลงจากปี 2566 ที่มีพื้นที่ 701,931 ไร่

ถั่วลิสง มีพื้นที่เพาะปลูก 71,876 ไร่ ลดลงจากปี 2566 ที่มีพื้นที่ 73,863 ไร่

และปัจจัยต้นทุนที่สูง เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมีทางการเกษตร แรงงาน รวมถึงความเสี่ยงจากโรคแมลง อีกทั้งปัญหาขาดแคลนแรงงาน ส่งผลกระทบอย่างมากต่อการผลิต นอกจากนี้เกษตรกรจำนวนมากยังปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า เช่น ข้าว อ้อย และมันสำปะหลัง ส่งผลให้เนื้อที่ปลูกถั่วลดลงอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาและความเสี่ยงสำคัญ

การผลิตถั่วในประเทศไทยเผชิญกับปัญหาหลักหลายด้านที่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของภาคเกษตร ได้แก่ ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมีทางการเกษตร และค่าแรงงาน โดยเฉพาะในถั่วเหลืองและถั่วลิสง นอกจากนี้การขาดแคลนแรงงานในช่วงเก็บเกี่ยวก็ยังส่งผลให้เกษตรกรบางส่วนเลิกปลูกถั่ว สภาพอากาศที่แปรปรวนส่งผลกระทบต่อวงจรการเจริญเติบโตและผลผลิต โรคและแมลงศัตรูพืชยังคงเป็นภัยคุกคามหลักที่ลดปริมาณและคุณภาพของผลผลิต อีกทั้งยังประสบปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีที่เหมาะสมกับพื้นที่และสภาพภูมิอากาศ

แนวทางแก้ไขและพัฒนาการผลิตถั่วไทย

เพื่อรับมือกับความท้าทายเหล่านี้ จำเป็นต้องเร่งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์คุณภาพสูงที่มีความต้านทานโรค แมลง เหมาะสมกับพื้นที่ปลูก และปรับตัวได้ดีกับสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวน พร้อมส่งเสริมการนำเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่มาใช้ เช่น ระบบการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพอย่างเช่น น้ำหยดหรือพ่นหมอก และการใช้ปุ๋ยหรือชีวภาพที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอย่างยั่งยืน พัฒนาระบบแรงงานเกษตรด้วยการสนับสนุนเครื่องจักรกลเกษตรหรือรูปแบบแรงงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดภาระและแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในช่วงเก็บเกี่ยว การส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรและการตลาดจะช่วยเพิ่มอำนาจต่อรอง และขยายโอกาสทางการตลาด ลดปัญหาการขาดทุนและเพิ่มรายได้ นอกจากนี้ควรส่งเสริมการปรับเปลี่ยนและกระจายการปลูกถั่วในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพภูมิอากาศและการใช้ที่ดินเพื่อใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และเพื่อพัฒนาการผลิตถั่วไทยให้มั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

ด้วยแนวทางเหล่านี้จะช่วยปลดล็อกศักยภาพของถั่วไทย ลดความเสี่ยงในการผลิต ขจัดปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี ลดการพึ่งพาการนำเข้าเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และสร้างความมั่นคงทางอาหาร พร้อมผลักดันให้พืชตระกูลถั่วกลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญและยั่งยืนของประเทศในอนาคต

ทำความรู้จัก! Agri Service Provider ประตูสู่เทคโนโลยีและเศรษฐกิจแบ่งปัน

ปัจจุบันภาคเกษตรไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายเรื่องการขาดแคลนแรงงานและข้อจำกัดด้านเงินทุนในการเข้าถึงเทคโนโลยี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้เปิดตัว **"Agri Service Provider"** ซึ่งเป็นระบบขึ้นทะเบียนผู้ให้บริการทางการเกษตร ระบบนี้เป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยให้ประเทศไทยก้าวสู่การเป็น ศูนย์กลางอาหาร (Agriculture & Food Hub)

"Agri Service Provider" สร้างขึ้นบนแนวคิดเศรษฐกิจแบ่งปันทรัพยากร (Sharing Economy) กรมส่งเสริมการเกษตร ในฐานะนายทะเบียนเกษตรกร จึงได้พัฒนาระบบนี้ขึ้นเพื่อสร้าง "เครือข่ายบริการเครื่องจักรกลทางการเกษตรร่วมกันของชุมชน" เป้าหมายคือ

- ลดภาระการลงทุนซ้ำซ้อนสำหรับเกษตรกรรายย่อย
- เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้วยการเข้าถึงเครื่องจักรกลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น โดรนเพื่อการเกษตร ระบบน้ำอัตโนมัติ และบริการเฉพาะทางต่างๆ
- ลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงาน
- สร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับผู้ให้บริการ
- สร้างฐานข้อมูลภาคเกษตรที่แม่นยำเพื่อให้ภาครัฐวางแผนนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือผู้ประกอบการ ที่มีเครื่องจักรกลหรือประสงค์จะให้บริการ สามารถขึ้นทะเบียนได้ง่าย ๆ ผ่านแอปพลิเคชัน **Agri Service Provider** หรือเว็บไซต์ <https://emachine.doae.go.th> หรือยื่นแบบด้วยตนเอง ณ ที่สำนักงานเกษตรอำเภอทั่วประเทศ

ระบบนี้จึงเป็นมากกว่าการขึ้นทะเบียนแต่เป็นก้าวสำคัญในการสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเติบโตของทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ทำให้เกษตรกรมีทางเลือกในการเข้าถึงบริการคุณภาพในราคาที่ยุติธรรม

“ถั่ว” เมล็ดพันธุ์แห่งความยั่งยืน และนักสู้เพื่อสิ่งแวดล้อม

ถั่วเหลือง ถั่วเขียว และถั่วลิสง เป็นพืชที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเกษตรกรรมและการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม ด้วยคุณสมบัติเด่นเป็นพืชอายุสั้น ใช้น้ำน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับปลูกข้าวนาปรัง และทนต่อสภาพแล้งได้ดี จึงสามารถปลูกได้เกือบทุกภูมิภาคของประเทศตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ประสบปัญหาภัยแล้งหรือฝนทิ้งช่วง ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ภาครัฐจึงส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกถั่วเป็นพืชทางเลือกแทนข้าวนาปรัง หรือปลูกหมุนเวียนร่วมกับพืชหลักเพื่อช่วยลดความเสี่ยงจากการขาดแคลนน้ำ และเพิ่มเสถียรภาพของระบบการผลิต นอกจากนี้ ถ้วยังมีความสามารถพิเศษในการตรึงไนโตรเจนจากอากาศเข้าสู่ดินตามธรรมชาติกระบวนการนี้ไม่เพียงช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินแต่ยังช่วยลดการพึ่งพาปุ๋ยเคมีได้อีกด้วยการปลูกถั่วหมุนเวียนกับพืชอื่นเมื่อโลกกลับถั่วกลับคืนสู่ดินจะช่วยเติมสารอาหารและปรับปรุงโครงสร้างของดินให้ดีขึ้นและยังเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการตัดวงจรการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรสามารถลดการใช้สารเคมีทางการเกษตรลง ลดความเสี่ยงต่อสุขภาพของเกษตรกรและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรวม

ในยุคที่โลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัญหาเร่งด่วน ถ้วยมีบทบาทสำคัญในการช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั้งยังลดการพึ่งพาปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตร ตลอดจนการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากถั่วใช้น้ำน้อยกว่าข้าวและพืชไร่หลายชนิด ยิ่งไปกว่านั้นการปลูกถั่วหมุนเวียนยังช่วยเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่เพาะปลูก ซึ่งเป็นหัวใจของระบบนิเวศที่สมดุลและยั่งยืน

“ถั่ว” พืชเล็ก ๆ ที่ซ่อนพลังยิ่งใหญ่ เป็นกุญแจสำคัญสู่การเกษตรกรรมที่ยั่งยืนและการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการปลูกถั่วอย่างเป็นระบบ ร่วมกับการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงเพื่อการพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืน ช่วยรักษาสีเขียวของประเทศไทยให้คงอยู่อย่างสมดุลและพร้อมรับมือกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

“

ลองหันมาเพิ่ม **“ถั่ว”** ในเมนูอาหารประจำวันของเรา นอกจากถั่วจะเป็นแหล่งโปรตีนคุณภาพ ให้สารอาหารที่มีประโยชน์และพลังงานต่อร่างกายแล้ว เรายังได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งสนับสนุนเกษตรกร และมีส่วนช่วยรักษาสีเขียวของประเทศไทยไว้ให้กับคนรุ่นต่อไป แม้ว่าถั่วจะเป็นพืชขนาดเล็ก แต่พลังที่ซ่อนอยู่ภายใน คือสิ่งที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมให้โลกของเราดีขึ้นได้

”

“แม่ฮ่องสอนโมเดล” ต้นแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน

เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ถั่วลิสงสายสี สร้างรายได้และคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่

“แม่ฮ่องสอนโมเดล” คือ นโยบายการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่สำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนอย่างยั่งยืน เป้าหมายหลัก คือ การยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของเกษตรกร พร้อมทั้งบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดความสมดุล โครงการนี้เป็นการพัฒนาแบบบูรณาการโดยมีทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และเกษตรกร เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและขับเคลื่อน โดยมีกรอบการพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2568-2570) ด้วย 29 โครงการ งบประมาณ 1,574 ล้านบาท (ข้อมูล : กรมส่งเสริมการเกษตร ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2568) ซึ่งครอบคลุม 6 Modules สำคัญ ได้แก่ 1) ที่ดินและดิน 2) น้ำ 3) พืช 4) ปศุสัตว์ 5) ประมง และ 6) เกษตรที่สูง เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารและรายได้ อย่างยั่งยืน รวมทั้งจะเป็นต้นแบบที่ดีให้กับพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

กรมส่งเสริมการเกษตร หนึ่งในหน่วยงานหลักรับผิดชอบ Module “พืช” ได้กำหนดให้ **“ถั่วลิสงสายสี”** เป็น **“ต้นแบบการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่เดิม”** ซึ่งเป็นหนึ่งในห้าสินค้าสำคัญของโมเดลนี้ (ได้แก่ ถั่วลิสงสายสี กระเทียม พริก กาแฟ และข้าว) การพัฒนาเริ่มต้นตั้งแต่ยกระดับการผลิตในขั้นตอนต้นน้ำ ด้วยการส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์คุณภาพดีจากศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน การรวมกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง และการปรับวิถีคิดและเปลี่ยนวิถีทางของเกษตรกรโดยนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อการเพาะปลูกอย่างยั่งยืน จากนั้นเข้าสู่ขั้นตอนปลายน้ำโดยเน้นการเพิ่มมูลค่าและขยายตลาด ผ่านการแปรรูปถั่วลิสงสายสีเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจ เพื่อสร้างความมั่นคงด้านราคาและช่องทางการจำหน่าย

“แม่ฮ่องสอนโมเดล” ได้ใช้ถั่วลิสงสายสีเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนแบบครบวงจร ตั้งแต่การยกระดับคุณภาพการผลิตตั้งแต่ต้นทางไปจนถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการแปรรูปและการเชื่อมโยงตลาดโลกของถั่วลิสงสายสีจาก **“พืชประจำถิ่น”** สู่ **“ผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง”** ช่วยสร้างรายได้ที่มั่นคงและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดแม่ฮ่องสอนอย่างรอบด้าน เปลี่ยนสิ่งที่มีอยู่เดิมให้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและสร้างความมั่นคงทางอาหาร นับเป็นต้นแบบที่น่าสนใจและสามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืน **DOE**

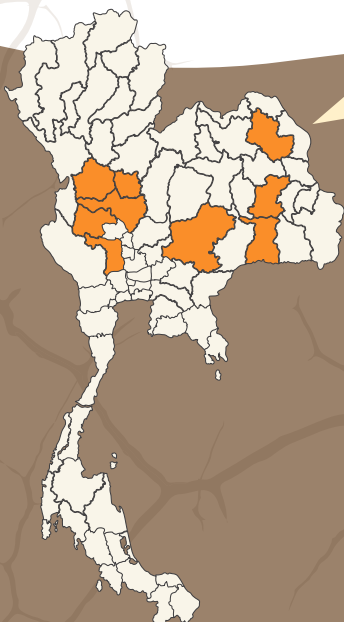
เทคโนโลยี ภูมิสารสนเทศ เครื่องมือสำคัญรับมือภัยแล้ง

“ **ปัญหาภัยแล้ง** อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) เป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญต่อความมั่นคงของภาคเกษตรกรรมในประเทศไทย ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผลิตผลทางการเกษตร ดังนั้นการประยุกต์ใช้ “เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ” จึงเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยแล้งอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจในเทคโนโลยีดังกล่าวแก่เกษตรกร จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความสูญเสียและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้และยังช่วยเตรียมความพร้อมในการรับมือกับความท้าทายจากภัยแล้งและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคเกษตรกรรมในระยะยาว ”

โครงการประเมินพื้นที่เสี่ยงภัย และความเสียหายของพืชเกษตรรายแปลง ด้วยเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ

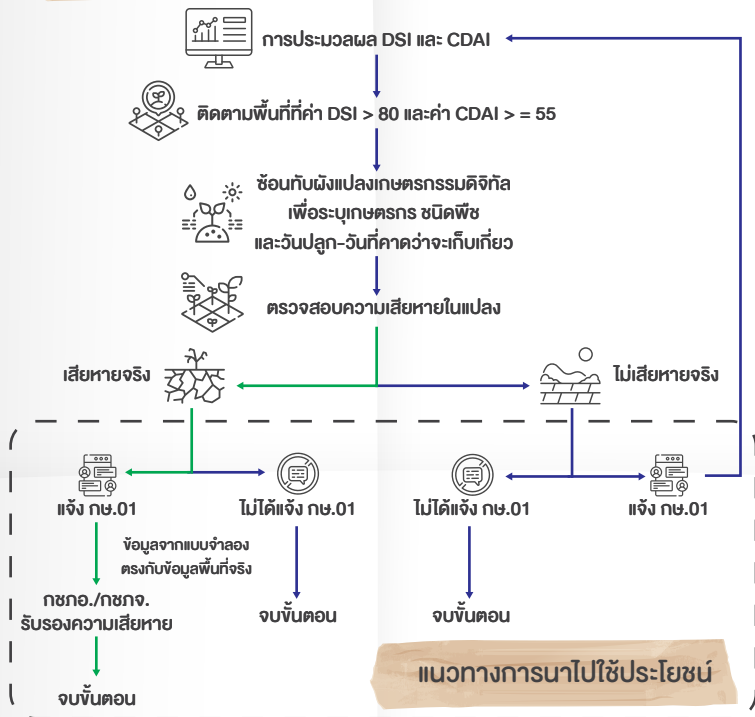
กรมส่งเสริมการเกษตรเห็นความสำคัญของการนำข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบและประเมินความเสียหายแปลงเกษตรที่เกิดจากภัยพิบัติต่าง ๆ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศมาใช้ประโยชน์ในการลดระยะเวลาการสำรวจ การประเมินความเสียหายของพื้นที่เกษตรที่ประสบภัยธรรมชาติของเจ้าหน้าที่ในส่วนภูมิภาคและลดข้อผิดพลาดในการพิจารณาประเมินความเสียหายของพื้นที่ โดยร่วมกับ 6 หน่วยงานภาคี ได้แก่ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) สำนักปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมชลประทาน กรมอุตุนิยมวิทยา กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ร่วมกันดำเนินการวิจัยใน “โครงการประเมินพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและความเสียหายของพืชเกษตรรายแปลงด้วยเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ” ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ โดยมีระยะเวลาการศึกษาวิจัย 2 ปี เพื่อสร้างฐานข้อมูลและแบบจำลองการประเมินพื้นที่แห้งแล้งและการประเมินความเสียหายของพืชเศรษฐกิจ จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลังโรงงาน และอ้อยโรงงาน ในพื้นที่ศึกษา 9 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร อุทัยธานี นครราชสีมา สุรินทร์ ร้อยเอ็ด และจังหวัดสกลนคร และในปีที่ 2 ได้เพิ่มพื้นที่ศึกษา อีก 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ พิจิตร และจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีเป้าหมายให้ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ร่วมกับกองแผนงาน กองส่งเสริมการอารักขาพืช และจัดการดินปุ๋ย และสำนักงานเกษตรจังหวัดในพื้นที่ศึกษาของโครงการวิจัย ทั้ง 9 จังหวัด ดำเนินการศึกษาวิจัยการนำข้อมูลและเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศมาใช้ประโยชน์ในการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยพิบัติด้านพืช รวมทั้งช่วยให้เกษตรกรสามารถวางแผนการเพาะปลูกในฤดูแล้ง วางแผนการสำรองน้ำใช้เพื่อการเพาะปลูกได้อย่างเพียงพอ และลดความเสียหายจากภัยแล้งที่อาจเกิดขึ้น การศึกษาดังกล่าวได้คัดเลือกพื้นที่เกษตรที่ประสบภัยแล้งและได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐย้อนหลัง 6 ปี ตั้งแต่ปี 2560 - 2565 จากข้อมูลที่ดินทึบในระบบข้อมูลเกษตรกรผู้ประสบภัยพิบัติด้านพืช กรมส่งเสริมการเกษตร จึงได้พื้นที่ในการศึกษาดังนี้

เนื้อที่เสียหายจากภัยแล้งย้อนหลัง 6 ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2560 - 2565 (หน่วย : ไร่)

	พ.ศ.2560	พ.ศ.2561	พ.ศ.2562	พ.ศ.2563	พ.ศ.2564	พ.ศ.2565	รวมเนื้อที่ (ไร่)
นครราชสีมา	-	605,222	2,141,489	-	5,220	-	2,751,932
สุรินทร์	-	5,182	-	-	-	-	5,182
ร้อยเอ็ด	-	234,974	-	-	-	-	234,974
สกลนคร	-	-	51,252	-	-	-	51,252
กำแพงเพชร	-	-	22,683	1,862	-	-	24,545
อุทัยธานี	-	10,398	239,576	165,575	-	-	415,550
นครสวรรค์	-	-	210,489	183,522	103,114	-	497,125
พิจิตร	-	-	36,981	44,774	24,494	-	106,250
สุพรรณบุรี	-	-	188,356	-	-	-	188,356

การตรวจสอบความถูกต้องเพื่อการปรับปรุงแบบจำลอง

- หมายเหตุ
- ดัชนีความเสี่ยงภัยแล้ง (Drought Risk Index: DRI)
 - ดัชนีความรุนแรงความแห้งแล้ง (Drought Severity Index : DSI)
 - ดัชนีการประเมินความเสียหายของพืชเกษตรในระดับรายแปลง (Crops Drought Damage Assessment Index: CDAI)
 - แบบยื่นความจำนขอรับการช่วยเหลือ : กษ 01
 - คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติอำเภอ/จังหวัด : กชกอ./กชกจ.

การดำเนินงานเก็บข้อมูล

กรมส่งเสริมการเกษตรจัดทำขั้นตอนการดำเนินงานเก็บข้อมูลสอบถามความแม่นยำของค่าดัชนีที่ได้จากแบบจำลอง ด้วยการซ้อนทับข้อมูลผังแปลงเกษตรกรรมดิจิทัลในพื้นที่ที่ได้รับแจ้งเกิดภาวะแล้งในพื้นที่เกษตรและตรวจสอบกับค่าดัชนีที่ได้จากแบบจำลองการประเมินพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง (DSI และ DRI) เพื่อคัดเลือกแปลงเกษตรจากรายงานข้อมูลที่ได้จากพื้นที่สำรวจตรวจสอบความเสียหายเบื้องต้นมาตรวจสอบความแม่นยำกับดัชนีบ่งชี้สภาวะความแห้งแล้งของพืช ตามแผนผังขั้นตอนการดำเนินงาน ดังภาพ

ขั้นตอนการตรวจสอบความแม่นยำของข้อมูล

เริ่มจากการรับแจ้งเกิดภาวะแล้งในพื้นที่ทั้งจากการแจ้งของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ต่าง ๆ และการติดตามค่าดัชนีที่ได้จากแบบจำลองการประเมินพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง (DRI) จากเว็บไซต์ <https://cropsdrought.gistda.or.th> จากนั้นนำข้อมูลต่าง ๆ ในข้างต้นมาวิเคราะห์เพื่อคัดเลือกแปลงเกษตรที่คาดว่าเจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการสุ่มตรวจสอบได้เสร็จภายใน 1 วัน และแบ่งเป็นพืชชนิดต่าง ๆ จำนวน 20 แปลงต่ออำเภอ ซึ่งแต่ละจังหวัดเลือกพื้นที่ 3 อำเภอ รวมเป็น 60 จุดต่อจังหวัด รวมทั้งสิ้น 540 จุด พร้อมจัดทำเป็นพิกัดจุดในแผนที่ google ให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ที่เป็นผู้ช่วยนักวิจัยไปเก็บข้อมูลความชื้นผิวดินด้วยเครื่องวัดความชื้นผิวดินแบบพกพา ยี่ห้อ HOB0

ผู้สนใจสามารถเข้าใช้งานได้ 2 ช่องทางคือเว็บไซต์ <https://cropsdrought.gistda.or.th> หรือแอปพลิเคชัน “เช็คแล้ง” ได้ทั้งแอนดรอยด์และไอโอเอส

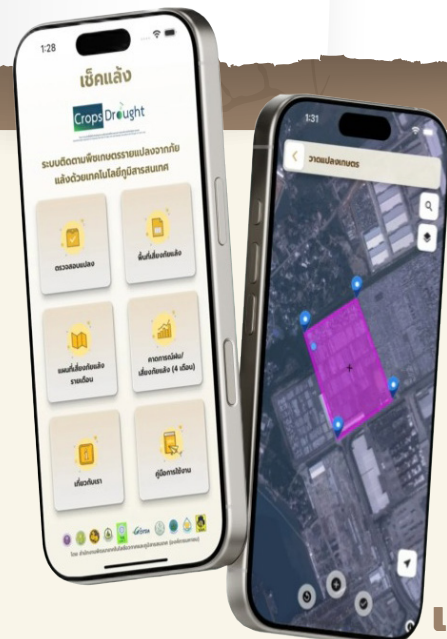
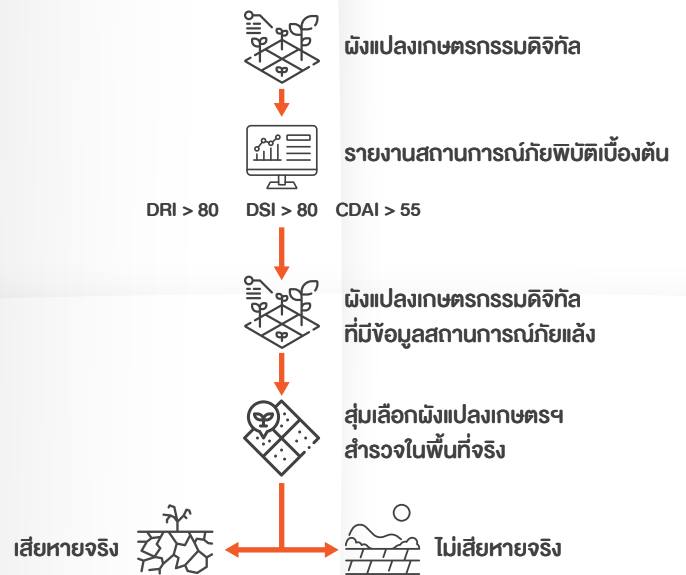
วิธีการดำเนินงาน

เก็บข้อมูลและการตรวจสอบความแม่นยำ (ในส่วนที่กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินการ)

จากภาพพบว่า ข้อมูลที่ใช้การตรวจสอบความถูกต้องของแบบจำลองประเมินความเสียหายของพืชรายแปลง ได้แก่

- 1) ข้อมูลจากรายงานสถานการณ์ภัยพิบัติเบื้องต้นที่เกิดขึ้นในปี 2566 - 67 จากเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัด
- 2) ข้อมูลดัชนีบ่งชี้สภาวะความแห้งแล้ง DRI DSI และ CDAI ย้อนหลัง 2 - 4 สัปดาห์ และในสัปดาห์เดียวกับรายงานที่ได้รับแจ้งในข้อที่ 1
- 3) ข้อมูลผังแปลงเกษตรกรรมดิจิทัล

ขั้นตอนการดำเนินการตรวจสอบความแม่นยำของข้อมูล

เช็คแล้ง

ภาพ : <https://cropsdrought.gistda.or.th>

แปลงใหญ่ ถั่วลิสงลายเสือ บ้านน้ำบ่อสะเป่ สร้างโอกาส สร้างรายได้ สร้างคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน หนึ่งในความสำเร็จ ของการขับเคลื่อนแม่ฮ่องสอนโมเดล

“

การเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ อาจกลายเป็นจุดเริ่มต้นของ
 การเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ และนี่คือเรื่องราวที่เกิดขึ้น ณ แปลงใหญ่ถั่วลิสงลายเสือ
 บ้านน้ำบ่อสะเป่ ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ท่ามกลางภูเขา
 สูงชัน เกษตรกรในชุมชนบ้านน้ำบ่อสะเป่ ต้องเผชิญกับความท้าทายทางเศรษฐกิจ
 และการเกษตรที่ไม่แน่นอน พวกเขาเลือกที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงด้วยการร่วมแรง
 ร่วมใจปลูกถั่วลิสงลายเสือแม่ฮ่องสอน หรือ ถั่วลิสงพันธุ์กาฬสินธุ์ 2 เพื่อลดความเสี่ยง
 และเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ ช่วยพลิกฟื้นเศรษฐกิจของชุมชน สร้างโอกาสใหม่ ๆ
 ในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิต สร้างอนาคตที่มั่นคงให้กับทุกคนในชุมชน

”

ดินแดนแห่งขุนเขาและสายหมอก อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

อำเภอปางมะผ้า ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของภาคเหนือ มีระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางตั้งแต่ 200 เมตรขึ้นไป มีอาณาเขตติดกับรัฐฉาน
 ของประเทศสาธารณรัฐสหภาพเมียนมา (พม่า) ระยะทางจากอำเภอเมืองถึงอำเภอปางมะผ้า ราว 67 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศ เป็นเทือกเขาหินปูนสูงชัน
 อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสันปันแดน ลุ่มน้ำปายและเขตป่าสงวนแห่งชาติ มีพื้นที่ประมาณ 1,094 ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่ถูกล้อมรอบโดยภูเขาสูง และปกคลุม
 ด้วยป่าไม้เป็นจำนวนมาก จึงทำให้ไม่ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเล ซึ่งทำให้สภาวะอากาศแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ มาก โดยในฤดูร้อนอากาศจะร้อนจัด ตั้งแต่
 เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม สำหรับฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวจัด เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤศจิกายนถึงปลายเดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคม
 ของทุกปี สำหรับฤดูฝนจะเริ่มตกตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน

มีความชื้นสัมพัทธ์ตลอดทั้งปีเฉลี่ยร้อยละ 75 และปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปี 1,419 มิลลิเมตร ดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วน ดินร่วนปนทราย และดินร่วนเหนียว
 ปนทราย ด้วยความสูงของพื้นที่และสภาพดินเหล่านี้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของถั่วลิสง ทำให้ฝักและเมล็ดมีน้ำหนักสูง ด้วยสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศดังกล่าว
 ล้วนทำให้พื้นที่มีความเหมาะสมสำหรับการปลูกถั่วลิสง เพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ถั่วลิสงลายเสือแม่ฮ่องสอน

จุดประกายจากความผันผวน สู่พลังแห่งการรวมกลุ่ม

บ้านน้ำบ่อสะเป หมู่ที่ 3 ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด 143 ครัวเรือน และมีพื้นที่การเกษตร รวม 1,154 ไร่ ภูมิประเทศเป็นที่ลาดเชิงเขาและภูเขา ทำให้พื้นที่มีศักยภาพในการผลิตพืชไร่ เดิมเกษตรกรในพื้นที่ปลูกข้าวและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชเศรษฐกิจหลักเพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ แต่ราคาของข้าวและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ผันผวนไม่แน่นอน ส่งผลกระทบท่อรายได้และความเป็นอยู่ เกษตรกรในพื้นที่จึงได้ร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตร และหาทางแก้ปัญหาดังกล่าว โดยในปี 2561 เกษตรกรในหมู่บ้านน้ำบ่อสะเป ได้ตัดสินใจร่วมมือกันปลูกถั่วลิสงลายเสือเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก

โดยเริ่มศึกษาวิธีการปลูกเบื้องต้นและได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงลายเสือจากสำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน กรมส่งเสริมการเกษตร มีเจ้าหน้าที่เข้ามาส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่รวมกลุ่มกันผลิตสินค้าที่ตลาดมีความต้องการสูง

ดังนั้น จึงได้ก่อตั้งเป็น “วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรถั่วลิสงบ้านน้ำบ่อสะเป” มีสมาชิกเริ่มแรกจดทะเบียน จำนวน 16 ราย พื้นที่ 264 ไร่ การรวมกลุ่มนี้ถือเป็นก้าวสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ต่อมาในปี 2562 ได้จัดตั้ง “ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน” (ถั่วลิสงลายเสือ) และยกระดับเป็น “ห้างหุ้นส่วนจำกัดถั่วลายเสือ น้ำบ่อสะเป การพาณิชย์” ในปี 2564 และในปี 2566 เกษตรกรบ้านน้ำบ่อสะเป ได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นแปลงใหญ่ภายใต้ชื่อ “แปลงใหญ่ถั่วลิสงลายเสือ บ้านน้ำบ่อสะเป” มีสมาชิก 30 ราย พื้นที่ 441 ไร่ โดยมีนายเอกชัย ภาคสุข เป็นประธานแปลงใหญ่

ถั่วลิสงลายเสือบ้านน้ำบ่อสะเป พลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

หนึ่งในความสำเร็จของการขับเคลื่อนแม่ฮ่องสอนโมเดล

กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ถั่วลิสงลายเสือบ้านน้ำบ่อสะเป มีเป้าหมายหลักในการผลิตถั่วลายเสือคุณภาพสูง โดยมุ่งยกระดับมาตรฐานการผลิตและการแปรรูปที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practices) พร้อมทั้งการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต เพื่อให้สามารถตอบสนอง ความต้องการของตลาด ด้วยแนวทาง “ตลาดนำ นวัตกรรมเสริม เพิ่มรายได้” และยังให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและพัฒนาตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจใหม่ (BCG Model) ซึ่งครอบคลุม 3 ด้านหลัก ได้แก่

- เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) มุ่งพัฒนาถั่วลิสงลายเสือให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูงขึ้น ผ่านการยกระดับมาตรฐานการผลิตและการแปรรูปที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดที่ขยายตัว
- เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ให้ความสำคัญกับการนำเอาเศษวัสดุเหลือใช้จากการเกษตรกลับมาใช้ใหม่ในรูปแบบให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ วัสดุคลุมดิน เพื่อลดของเสียและสร้างมูลค่าเพิ่ม
- เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ผลิตสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การงดเผาในพื้นที่การเกษตร เพื่อลดมลพิษและสร้างความยั่งยืนให้กับระบบนิเวศ

ด้วยความมุ่งมั่นในการผลิตที่มีคุณภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทำให้ถั่วลิสงลายเสือของกลุ่มได้รับการยอมรับและได้รับตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication : GI) ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและทำให้สินค้าของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นที่รู้จัก และเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและนอกพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายด้านการเกษตรในพื้นที่ เพื่อสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด พร้อมทั้งประสานความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายอื่น ๆ อีกทั้งยังมีผู้ประกอบการให้ความสนใจและเข้ามาทำสัญญาซื้อขายผลผลิต เพื่อนำไปจำหน่ายในตลาดและซูเปอร์มาร์เก็ตในจังหวัดต่าง ๆ รวมถึงการเชื่อมโยงตลาดที่สำคัญ กับบริษัท ชันสวิต จำกัด (มหาชน) โดยส่งถั่วลิสงลายเสือฝักสดเพื่อจำหน่ายเป็นถั่วลิสงต้มขาย ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการทำธุรกิจร่วมกับภาคเอกชน และการขยายช่องทางการจำหน่ายผ่านตลาดออนไลน์ ทำให้มีช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย เกษตรกรสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้มากขึ้น ส่งผลให้รายได้ของสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ถั่วลิสงลายเสือบ้านน้ำบ่อสะเป สะท้อนถึงความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบาย “แม่ฮ่องสอนโมเดล” ซึ่งมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าและยั่งยืนในทุกมิติ ส่งผลให้พื้นที่แม่ฮ่องสอนมีความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

บทพิสูจน์ความสำเร็จ และคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

การดำเนินกิจกรรมแปลงใหญ่ถั่วลิสงลายเสือบ้านน้ำบ่อสะเป ตำบลสบป่อง อำเภอบางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน สร้างรายได้จากการขายผลผลิตที่มีตลาดรับซื้อแน่นอน อีกทั้งยังเป็นแหล่งรวบรวมผลผลิตถั่วลิสงลายเสือของอำเภอบางมะผ้า และมีการแปรรูปและส่งออกทั่วประเทศ ทำให้ทั้งอำเภอบางมะผ้าและจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นที่รู้จักของทุกคน ช่วยสร้างงานให้กับคนในชุมชนไม่น้อยกว่า 100 คนในแต่ละปี โดยจ้างงานในการปลูก ดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว ขนย้ายผลผลิต คัดแยกเมล็ด การล้างทำความสะอาด การตากเพื่อลดความชื้น การกะเทาะเปลือก การแปรรูปต่าง ๆ ล้วนแต่ต้องใช้แรงงานในพื้นที่ ผลที่ตามมา คือ ช่วยลดการอพยพแรงงานออกนอกพื้นที่ ลดปัญหาอาชญากรรม และปัญหายาเสพติดในชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีความมั่นคงและความเข้มแข็งขึ้น พร้อมทั้งมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและยังมีส่วนร่วมในการสนับสนุนตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของชุมชน เช่น การทำบุญประจำปีของหมู่บ้าน ปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำและกิจกรรมอื่น ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน

สำหรับในปี 2566 แปลงใหญ่ถั่วลิสงลายเสือ บ้านน้ำบ่อสะเป มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตรวมทั้งสิ้น 7,677,470 บาท โดยมีต้นทุนการผลิตอยู่ที่ 2,734,200 บาท และมีผลกำไรรวม 4,943,270 บาท เมื่อคิดเป็นรายได้เฉลี่ยของสมาชิกพบว่าอยู่ที่ 164,775 บาท ต่อคนต่อปี ซึ่งสูงกว่ารายได้เฉลี่ยของสมาชิกในครัวเรือนของหมู่บ้านน้ำบ่อสะเปอยู่ที่ 81,182 บาท ถึง 197.11% แสดงให้เห็นถึงผลสำเร็จของการบริหารจัดการและการดำเนินงานตามแนวทางที่วางไว้

“

การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น

ช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัว ส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น และชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน และเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาต่อยอดไปสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรที่มีศักยภาพในอนาคต

ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น ความสำเร็จนี้ยังเป็นต้นแบบที่ดีในการพัฒนาและยกระดับอาชีพเกษตรกรให้กับชุมชนอื่น ๆ ช่วยแก้ไขปัญหาความยากจน สร้างความมั่นคงด้านอาชีพ และยกระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกร พร้อมทั้งสร้างความภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกร และทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน **DOE**

”

นายเอกชัย ภาคสูง

เกษตรกรผู้จุดประกาย
เศรษฐกิจชุมชนบ้านน้ำบ่อสะเป
ด้วยถั่วลิสงลายเสือ

“ท่ามกลางหุบเขาของอำเภอ
ปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อวิกฤต

โควิด-19 ปิดกั้นโอกาสทางการท่องเที่ยว และทำให้
ธุรกิจโฮมสเตย์ที่เคยเป็นรายได้หลักของชุมชน
ต้องหยุดชะงัก มีเกษตรกรคนหนึ่งที่ไม่ยอมแพ้
ต่อสถานการณ์ เขาปรับตัวและค้นหาทางออกใหม่
ด้วยการหันกลับมาพัฒนาพืชท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว
ให้กลายเป็น “เมล็ดพันธุ์แห่งความหวัง” ของคน
ในชุมชน

ชายคนนั้นคือ นายเอกชัย ภาคสูง ประธาน
แปลงใหญ่ถั่วลิสงลายเสือ บ้านน้ำบ่อสะเป ผู้มี
บทบาทสำคัญในการพลิกฟื้นเศรษฐกิจชุมชนด้วย
การผลักดันพืชท้องถิ่นอย่าง “ถั่วลิสงลายเสือ”
ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของหมู่บ้านน้ำบ่อสะเปที่มีอยู่
แล้ว ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ จนกลายเป็น
สินค้าคุณภาพที่ได้รับความนิยมในระดับประเทศ

”

จากโฮมสเตย์

สู่แปลงใหญ่ถั่วลิสงลายเสือ

ก่อนเกิดการระบาดของโควิด-19 เอกชัยและอีกหลายครัวเรือนในชุมชนบ้านน้ำบ่อสะเป ประกอบธุรกิจโฮมสเตย์เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว
แต่เมื่อการเดินทางถูกจำกัด รายได้หลักของชุมชนก็หายไป เอกชัยจึงหันกลับมามองของดีที่มีอยู่แล้วในบ้านอย่างถั่วลิสงลายเสือ ซึ่งเป็น
พืชเศรษฐกิจท้องถิ่น ซึ่งปลูกในพื้นที่ที่มีอากาศเย็น อุณหภูมิต่ำ และความสูงจากระดับน้ำทะเลที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโต ทำให้ต้นถั่วลิสง
ลายเสือในพื้นที่ให้เมล็ดที่ใหญ่ รสหวานมัน และมีคุณค่าทางโภชนาการสูง

เอกชัยจึงเข้าร่วมกับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกถั่วลิสงลายเสือในชุมชน เพื่อส่งเสริมและพัฒนา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรถั่วลิสง
บ้านน้ำบ่อสะเป พร้อมเริ่มต้นเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ผ่านงานแสดงสินค้า OTOP จนได้รับความนิยมจากผู้ประกอบการรายใหญ่ระดับประเทศ
หลายราย และสามารถสร้างตลาดที่มั่นคงให้แก่ผลผลิตในชุมชนได้

จากจุดเริ่มต้นเล็ก ๆ ในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน กลุ่มได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนได้รับการสนับสนุนให้ยกระดับเป็น “แปลงใหญ่ถั่วลิสง
ลายเสือบ้านน้ำบ่อสะเป”

ปลูกด้วยใจ ขายด้วยคุณภาพ สร้างงานให้ชุมชน

แนวคิดของเอกชัยคือ **"สร้างเศรษฐกิจชุมชนจากสิ่งที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น"** เริ่มต้นจาก ชุมชนบ้านน้ำบ่อสะเป และขยายผลไปยังชุมชนข้างเคียง โดยผลักดันให้เกิดการจ้างงานในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การปลูก การถอน การปลิด การคัดเมล็ด จนถึงการแปรรูป ส่งผลให้ชุมชนบ้านน้ำบ่อสะเปกลายเป็นศูนย์กลางรวบรวมถั่วลิสง ปลายเสื่อของอำเภอปางมะผ้า และสามารถต่อยอดสู่ตลาดระดับประเทศ สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนและ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นอกจากนั้นเขายังรับหน้าที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ในการแปรรูปถั่วแบบควบคู่ร่วมกับสถานศึกษา และภาครัฐ พร้อมแนวคิดเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น

- นำเปลือกถั่วมาทำปุ๋ยหมักกลับคืนแปลง เพื่อบำรุงรักษาดินที่เสื่อมโทรมจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
- ปรับลดการใช้สารเคมีให้เหมาะสม ไม่ให้มีสารเคมีตกค้างในสิ่งแวดล้อม
- ปลูกถั่วร่วมกับไม้ผล เช่น มะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง อะโวคาโด
- วางแผนพัฒนาเตาถ่านอัดก้อนจากวัสดุเหลือใช้ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในอนาคต

ความใส่ใจในทุกกระบวนการ คือจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

ฝึาพันธุ์อุปสรรค ด้วยหัวใจนักสู้

เส้นทางสู่ความสำเร็จของเอกชัยไม่ได้ราบรื่น เขาต้องเผชิญกับปัญหามากมาย ทั้งการถูกพ่อค้าคนกลาง กตราคาผลผลิต และสภาพอากาศที่แปรปรวน บางปีฝนตกหนักเกินไปในช่วงที่ถั่วกำลังติดดอกและแห้งฝัก ทำให้ดินแฉะ น้ำขัง ถั่วไม่ติดฝัก รากเน่า และเกิดเชื้อรา จนผลผลิตทั้งปริมาณและคุณภาพลดลง

เอกชัยใช้เวลากว่า 4 - 5 ปี ในการเรียนรู้และปรับตัว ทั้งจากประสบการณ์จริงในแปลงของตนเอง และจากการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่คอยให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด และหากไม่สามารถแก้ไข ได้ทันเวลา ก็เก็บไว้เป็นบทเรียนสำหรับวางแผนการผลิตใหม่ในปีถัดไป พร้อมปรับเปลี่ยนแนวทางให้เหมาะสม อยู่เสมอ

การสนับสนุน จากกรมส่งเสริมการเกษตร

สำนักงานเกษตรอำเภอปางมะผ้า และสำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ร่วมสนับสนุนอย่างรอบด้าน ตั้งแต่การส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร การจัดตั้งศูนย์ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่ว การสนับสนุน เมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง (พันธุ์กรมสินธุ์ 2) และการส่งเสริมการใช้ไรโซเบียม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต รวมถึง การถ่ายทอดองค์ความรู้ครบวงจร ทั้งด้านการผลิต การดูแลรักษา การป้องกันและกำจัดโรคแมลง รวมถึงเทคโนโลยี หลังการเก็บเกี่ยว และการแปรรูปถั่วลิสงให้ได้มาตรฐาน ตลอดจนการสนับสนุนงบประมาณในการเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิต การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และการเชื่อมโยงตลาด เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชนสู่ตลาดที่กว้างขึ้น อย่างยั่งยืน

ผลลัพธ์ แห่งความมุ่งมั่น

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรถั่วลิสงบ้านน้ำบ่อสะเปและแปลงใหญ่ถั่วลิสงลายเสื่อบ้านน้ำบ่อสะเป ได้กลายเป็น ต้นแบบของความเข้มแข็งในระดับชุมชน ด้วยจุดเด่นคือ **"ถั่วลิสงลายเสื่อ"** ที่มีรสชาติหวานมัน เมล็ดใหญ่ คุณภาพสูง และผ่านกระบวนการแปรรูปที่ได้มาตรฐาน ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง สร้างรายได้และชื่อเสียงให้กับท้องถิ่น

นายเอกชัย ภาคสุข ในฐานะประธานกลุ่มแปลงใหญ่ฯ ได้พิสูจน์ให้เห็นว่า **"วิกฤตคือจุดเริ่มต้นของโอกาส"** หากมีความมุ่งมั่น อดทน และไม่หยุดเรียนรู้ เขาใช้พื้นที่ที่มีอยู่แล้วเป็นฐาน สร้างมูลค่าเพิ่มอย่างต่อเนื่อง จนสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ถั่วลิสงลายเสื่อให้เป็นที่รู้จักในระดับประเทศ

“ถั่วลิสงลายเสื่อ ที่เคยเป็นเพียงพืชเศรษฐกิจท้องถิ่น วันนี้ได้ กลายเป็น **“สัญลักษณ์แห่งความภาคภูมิใจของชาวแม่ฮ่องสอน”** และเป็น แรงบันดาลใจให้เกษตรกรทั่วประเทศ เชื่อมั่นในศักยภาพของผลผลิตในท้องถิ่นของตน **DOX**

”

“ถั่วลายเสือ แม่ฮ่องสอน”

พืชเศรษฐกิจสร้างอนาคต
 เมล็ดพันธุ์แห่งความสำเร็จ
 แปลงใหญ่ถั่วลิสงลายเสือ บ้านน้ำบ่อสะเป

“

“ถั่วลายเสือแม่ฮ่องสอน” จากแปลงใหญ่
 ถั่วลิสงลายเสือ บ้านน้ำบ่อสะเป อำเภอปางมะผ้า
 นับเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญอีกแห่งที่ได้สร้างชื่อเสียง
 ให้กับจังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถนำผลิตภัณฑ์ให้ก้าวไกล
 สู่ตลาดที่ขยายตัวขึ้น ด้วยการจับมือกับบริษัทชั้นนำ
 สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และขยายเครือข่ายไปยัง
 พื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ความสำเร็จครั้งนี้เป็น
 ผลจาก**“การวางแผนและพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน
 ต่อเนื่อง”**โดยมีจุดเริ่มต้นจากการรวมตัวของเกษตรกร
 ที่ต้องการพลิกฟื้นเศรษฐกิจชุมชน ด้วยพืชเศรษฐกิจ
 ที่มีศักยภาพอย่าง **“ถั่วลายเสือแม่ฮ่องสอน”**

”

ถั่วลายเสือแม่ฮ่องสอนหรือถั่วลิสงพันธุ์กาฬสินธุ์ 2 ขึ้นชื่อว่าเป็นหนึ่งในสินค้าเกษตรที่มีชื่อเสียงของจังหวัดแม่ฮ่องสอนและเป็นของฝาก
 ที่สื่อถึงความเป็นจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้เป็นอย่างดี ด้วยได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication : GI)
 ที่บ่งบอกถึงแหล่งผลิตเฉพาะและคุณภาพเยี่ยม รสชาติที่เข้มข้นโดดเด่นเนื้อสัมผัสกรอบ แตกต่างจากถั่วลิสงที่ปลูกในภูมิภาคอื่น และ
 ลวดลายคล้ายกับลายเสือโคร่งอันเป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งมีความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ทั้งแบบคั่วเกลือดั้งเดิม ที่สะท้อนวิถีชีวิตและ
 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังคงอนุรักษ์ไว้สืบทอดกันมา และแบบแปรรูปสมัยใหม่ อีกทั้งยังหาซื้อได้ง่ายตามแหล่งท่องเที่ยวและเป็นที่นิยมใน
 หมู่นักท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนเกษตรกรและเศรษฐกิจชุมชน ทำให้เป็นของฝากที่น่าสนใจสร้างความประทับใจให้กับผู้รับ

ทำความรู้จัก!

ถั่วลายเสือแม่ฮ่องสอน

Mae Hong Son Tiger Stripe Peanut
 หรือ Tua Lai Suer Mae Hong Son

ถั่วลิสงพันธุ์กาฬสินธุ์ 2 ที่มีลักษณะฝักยาว เปลือกบาง ลายบนเปลือกเป็นร่องลึกชัดเจน
 เมล็ดถั่วมีขนาดใหญ่เยื่อหุ้มเมล็ดมีสีขาว และมีลายขีดสีม่วงคล้ายกับลายเสือโคร่ง เมื่อนำมาผ่าน
 กระบวนการแปรรูปด้วยวิธีคั่วเกลือจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ได้ถั่วลายเสือแม่ฮ่องสอนที่มี
 เนื้อสัมผัสกรอบ รสชาติหวานมัน ปนเค็มอ่อน ๆ ซึ่งผลิตและแปรรูปในเขตพื้นที่อำเภอเมือง
 แม่ฮ่องสอน อำเภอปางมะผ้า อำเภอขุนยวม และอำเภอปายของจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยได้รับ
 การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เมื่อปี พ.ศ.2562

ที่มา : กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2564

สินค้าและผลิตภัณฑ์

ที่โดดเด่นหลากหลาย ตอบโจทย์ทุกความต้องการ

สินค้าและผลิตภัณฑ์ของแปลงใหญ่ถั่วลิสงลายเสือบ้านน้ำบ่อสะเป่ ให้ความสำคัญกับคุณภาพและการผลิตที่ได้มาตรฐาน เช่น GAP (Good Agricultural Practice) GMP (Good Manufacturing Practice) รวมทั้งยังเป็นส่วนผสมหรือวัตถุดิบในผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ให้กับภาคเอกชนชั้นนำ แสดงถึงศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตอบโจทย์ผู้บริโภคที่หลากหลาย โดยมีผลิตภัณฑ์หลัก เช่น

ถั่วลิสงลายเสือคั่วเกลือ ผลิตภัณฑ์เริ่มต้นและเป็นที่รู้จักภายใต้แบรนด์ "Nariix"

ถั่วลายเสือคั่วกรอบ ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เกิดจากความร่วมมือกับบริษัท ฮอกไกโด ฟู้ด แอนด์ เบฟเวอเรจ จำกัด ภายใต้แบรนด์ "มารูจิ"

ถั่วลายเสือคั่ว ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เกิดจากความร่วมมือกับบริษัทเถาแก่น้อย ฟู้ดแอนด์มาร์เก็ตติ้ง จำกัด (มหาชน) ภายใต้แบรนด์ "Wow Nut"

เมล็ดพันธุ์ถั่วลายเสือแม่ฮ่องสอน เป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ถั่วลายเสือคุณภาพดีให้กับสมาชิกและเกษตรกรรายอื่น ๆ

การสนับสนุนที่เข้มแข็ง

พลังขับเคลื่อนจากหน่วยงานภาครัฐ

สำนักงานเกษตรอำเภอปางมะผ้า และสำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรในพื้นที่ เริ่มตั้งแต่การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง (พันธุ์ภาพสินธุ์ 2) พร้อมทั้งการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิต การส่งเสริมการใช้ประโยชน์ การดูแลรักษา การจัดการหลังเก็บเกี่ยว การจัดตั้งศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ การรวมกลุ่มจัดตั้งแปลงใหญ่ การแปรรูป การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน รวมถึงการเชื่อมโยงตลาด อีกทั้งการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในการส่งเสริมการขอรับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย (GI) ถั่วลายเสือแม่ฮ่องสอน ตลอดจนการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและพัฒนาบรรจุภัณฑ์

เคล็ดลับสู่ความสำเร็จ

"การพัฒนาของเกษตรกรอย่างเป็นขั้นตอน ควบคู่ไปกับการได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐ และความร่วมมือกับภาคเอกชน ช่วยเปิดโอกาสใหม่ ๆ ผลักดันให้เติบโตอย่างก้าวกระโดด"

ปัจจัยเหล่านี้จึงเป็นหัวใจสำคัญ ในการยกระดับรายได้ของเกษตรกรในชุมชนและสร้างความยั่งยืนให้กับอาชีพการปลูกถั่วลิสงลายเสือของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในระยะยาว

เส้นทางแห่งการเติบโต

แปลงใหญ่ถั่วลิสงลายเสือบ้านน้ำบ่อสะเป่

2561

"จุดเริ่มต้นแห่งความร่วมมือ" : ก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรถั่วลิสงบ้านน้ำบ่อสะเป่ มีสมาชิกเริ่มแรกจดทะเบียน จำนวน 16 ราย พื้นที่ 264 ไร่ เพื่อให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ พร้อมทั้งมีการให้ความรู้ในด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด

2562

"การพัฒนาเมล็ดพันธุ์ สร้างความเข้มแข็งจากภายใน" : จัดตั้งศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน (ถั่วลิสงลายเสือ) จัดตั้งเป็นศูนย์ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วและบริหารจัดการศูนย์ให้เข้มแข็ง ภายใต้โครงการส่งเสริมการผลิตพืชตระกูลถั่วชุมชน เพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร โดยมีสมาชิกจำนวน 20 ราย เพื่อพัฒนาศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน (ถั่วลิสงลายเสือ) และเพื่อเชื่อมโยงการผลิตและการตลาด

2564

"การยกระดับธุรกิจ" : จดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด ถั่วลายเสือบ้านน้ำบ่อสะเป่ การพาณิชย์ เพิ่มความน่าเชื่อถือและโอกาสทางธุรกิจ ด้วยโครงสร้างการบริหารจัดการที่เป็นระบบและมีความเป็นมืออาชีพมากขึ้น

2566

"การผืนกำลังครั้งใหม่เพื่อการเติบโต" : จัดตั้งแปลงใหญ่ถั่วลิสงลายเสือ บ้านน้ำบ่อสะเป่ มีสมาชิก 30 ราย พื้นที่ 441 ไร่ ขยับเคลื่อนและพัฒนาแปลงใหญ่ 5 ด้าน ประกอบด้วย การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพ การบริหารจัดการ และการตลาด เป็นการขยายขนาดการผลิตและเพิ่มอำนาจในการต่อรอง ยกระดับมาตรฐานการผลิตให้ก้าวหน้าไปอีกขั้น ตลอดจนได้รับการสนับสนุนบรรจุภัณฑ์ ก่อเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ภายใต้แบรนด์ "Nariix"

เส้นทางแห่งการเติบโตของแปลงใหญ่ถั่วลิสงลายเสือบ้านน้ำบ่อสะเป่ แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล การปรับตัวที่ทันต่อสถานการณ์ และความมุ่งมั่นของเกษตรกรบ้านน้ำบ่อสะเป่ ที่พร้อมจะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การรวมกลุ่มขนาดเล็กสู่การรวมกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า สามารถเข้าสู่ตลาดที่กว้างขึ้นและมีศักยภาพการแข่งขันในตลาดระดับประเทศ

คุณภาพที่สร้างความเชื่อมั่น

และรางวัลแห่งความภาคภูมิใจ

2565-2566

สมาชิกรวม 20 ราย
สมาชิกรวม 20 ราย ได้รับอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย (GI) ถั่วลิสงแปรรูป
จำนวน 20 ราย

จัดตั้งแปลงใหญ่ถั่วลิสงสายเลือบ้านน้ำบ่อสะเป
มีสมาชิก 30 ราย พื้นที่ 441 ไร่ ยกระดับมาตรฐาน
การผลิต ก่อเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ภายใต้แบรนด์ "Nariix"

สมาชิกรวม 30 ราย
การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural
Practice : GAP) จำนวน 30 ราย

2567

สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน ร่วมกับ
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรถั่วลิสงบ้านน้ำบ่อสะเป
รับรางวัลเลิศรัฐ สาขาการบริหารราชการแบบมี
ส่วนร่วม ประเภทร่วมใจเกื้อหนุน ระดับดีเด่น ผลงาน
"ถั่วลิสงสายเลือ GI แก้วนิวิสาหกิจชุมชนบ้านน้ำบ่อสะเป"
(จังหวัดแม่ฮ่องสอน)

2568

รางวัลชมเชย "การประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่น
ระดับจังหวัด"

ก้าวต่อไป...

บุกเบิกตลาดอนาคตและขยายเครือข่ายสร้างความร่วมมือ

โดยในปี พ.ศ.2567 มีการลงนามสัญญาซื้อขาย
ถั่วลิสงสายเลือกับบริษัทชั้นนำอย่าง บริษัท ฮอกไกโด
ฟู้ด แอนด์ เบฟเวอเรจ จำกัด เปิดตัวผลิตภัณฑ์ใหม่
"ถั่วลิสงคั่วกรอบ" ภายใต้แบรนด์ "มารูโร่"
และในปี พ.ศ.2568 กับบริษัท แก้วแก่น้อย ฟู้ดแอนด์
มาร์เก็ตติ้ง จำกัด (มหาชน) เปิดตัวผลิตภัณฑ์ "ถั่ว
ลิสงคั่ว ตรา WowNut" และมีแผนจะลงนาม
สัญญาร่วมกับกาแฟพันธุ์ไทยในอนาคต นอกจากนี้
ยังมีการส่งเสริมการขายพื้นที่ปลูกถั่วลิสงสายเลือ
คุณภาพไปยังอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน
และสร้างเครือข่ายผู้ปลูกถั่วลิสงสายเลือ เช่น แปลงใหญ่
ถั่วลิสงสายเลือตำบลโป่งสา และ Young Smart
Farmer คุณฐานันท์ แก้วดิษฐ์ ผู้ประกอบธุรกิจผลิตนม
UHT พร้อมดื่มจากถั่วลิสงสายเลือภายใต้แบรนด์ "White
Tiger" อำเภอปาย นอกจากนี้จะเป็นการสร้างรายได้
ให้กับชุมชนแล้ว กระบวนการผลิตและแปรรูป
ถั่วลิสงสายเลือตลอดห่วงโซ่อุปทาน ล้วนก่อให้เกิด
การจ้างงานเข้ามาเกี่ยวข้อง ส่งผลให้เงินหมุนเวียน
ในระบบเศรษฐกิจชุมชนอีกด้วย

สนใจผลิตภัณฑ์ติดต่อได้ที่

นายเอกชัย ภาคสูง

ประธานแปลงใหญ่ถั่วลิสงสายเลือ
บ้านน้ำบ่อสะเป

☎ หมายเลขโทรศัพท์
08 0246 5915

แปลงใหญ่ถั่วลิสงสายเลือบ้านน้ำบ่อสะเป

ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

☎ หมายเลขโทรศัพท์
08 0652 4195

หนทางสู่ความสำเร็จ

ของแปลงใหญ่ถั่วลิสงสายเลือ
บ้านน้ำบ่อสะเป เปรียบเสมือนการเดินทางที่ต้องเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ แต่ด้วย
"หัวใจที่ไม่ย่อท้อ" และ "พลังแห่งการรวมกลุ่ม" พวกเขาจึงสามารถก้าวข้าม
ทุกความท้าทายและสร้างสรรค์เรื่องราวความสำเร็จที่น่าภาคภูมิใจให้กับชุมชนและ
เป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้คนอีกมากมาย DOR

KUML

ถั่วเขียวสายพันธุ์
ผลิตสูง ด้านทานโรค
ขายได้ราคาดี

“

ถั่วเขียว อาจถูกมองว่าเป็นเพียงพืชทางเลือกที่ใช้ปลูกเพื่อบำรุงดินระหว่างรอฤดูกาลปลูกใหม่ แต่ในปัจจุบันถั่วเขียวได้กลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญในระบบการผลิต และเป็นแหล่งรายได้ที่มั่นคงให้แก่เกษตรกร โดยเฉพาะเมื่อถั่วเขียวสายพันธุ์ใหม่อย่าง KUML ถูกพัฒนาและขยายผลในระดับพื้นที่ ผ่านกระบวนการสนับสนุนจากหน่วยงานด้านการเกษตรของประเทศ

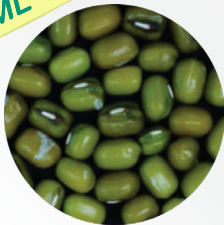
”

ภาพ : <https://www.nstda.or.th/agritec/kuml-inclusive-innovation/>จุดเด่นของถั่วเขียว
สายพันธุ์ KUML

ถั่วเขียวสายพันธุ์ KUML เป็นผลงานที่เกิดจากการร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร, สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) และ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ที่เล็งเห็นโอกาสในการพัฒนาถั่วเขียวให้มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น

KUML 4 และ KUML 8 เป็นสายพันธุ์เด่นที่ได้รับรางวัลระดับ Silver จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในฐานะ “ผลงานวิจัยที่สร้างผลกระทบสูง” จากการส่งผลในหลากหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

KUML 4

ลักษณะเด่น

ลำต้นสีเขียว ฝักกลมยาว ปลายฝักแหลม ระยะระหว่างข้อเมล็ดค่อนข้างชัดเจน ฝักแก่มีสีน้ำตาลแก่ถึงสีดำ เมล็ดโตและสีเขียวเข้ม

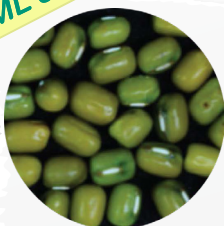
อายุเก็บเกี่ยว

สุกแก่เร็ว และสม่ำเสมอ
ประมาณ 65-70 วัน

ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)

230

KUML 8

ลักษณะเด่น

ลำต้นสีม่วง ใบขนาดใหญ่สีเขียวเข้ม ฝักกลมยาว ปลายฝักแหลม ระยะระหว่างข้อเมล็ดค่อนข้างชัดเจน ฝักแก่มีสีน้ำตาลเข้มถึงดำ เมล็ดโตและสีเขียวเข้ม

อายุเก็บเกี่ยว

สุกแก่เร็ว และสม่ำเสมอ
ประมาณ 60-65 วัน

ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)

200

ภาพ : <https://www.nstda.or.th/agritec/kuml-tungkula/>

ภาพ : <https://www.nstda.or.th/sci2pub/kuml/>

“ตลาดนำการผลิต”

กุญแจสู่ความสำเร็จของถั่วเขียว KUMU

หัวใจของความสำเร็จในการส่งเสริมถั่วเขียวสายพันธุ์ KUMU ไม่ได้อยู่ที่การมีสายพันธุ์ที่ดีเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกิดจากการประยุกต์ใช้แนวคิด “ตลาดนำการผลิต” ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการลดความเสี่ยงของเกษตรกรจากความผันผวนของราคาผลผลิต โดยระบบนี้เริ่มจากการที่บริษัทรับซื้อกำหนดปริมาณและคุณภาพของผลผลิตที่ต้องการ จากนั้นนักวิชาการเข้ามาช่วยวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับมาตรฐานของตลาด ก่อนถ่ายทอดไปสู่เกษตรกรที่ดำเนินการปลูกตามแนวทางที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือ ผลผลิตมีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด สามารถจำหน่ายได้ราคาดี และสร้างความมั่นใจให้เกษตรกรตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงการจำหน่าย อีกทั้งถั่วเขียวสายพันธุ์ KUMU ยังมีลักษณะเด่น คือ การสุกแก่ที่สม่ำเสมอ ทำให้เหมาะกับการเก็บเกี่ยวด้วยเครื่องจักร ซึ่งช่วยลดการสูญเสียผลผลิต เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ และตอบสนองต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรมทั้งในและต่างประเทศ ที่สำคัญยังเป็นการเปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้าถึงตลาดใหม่ สร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่ชุมชน และลดการพึ่งพาการนำเข้าถั่วเขียวจากต่างประเทศ

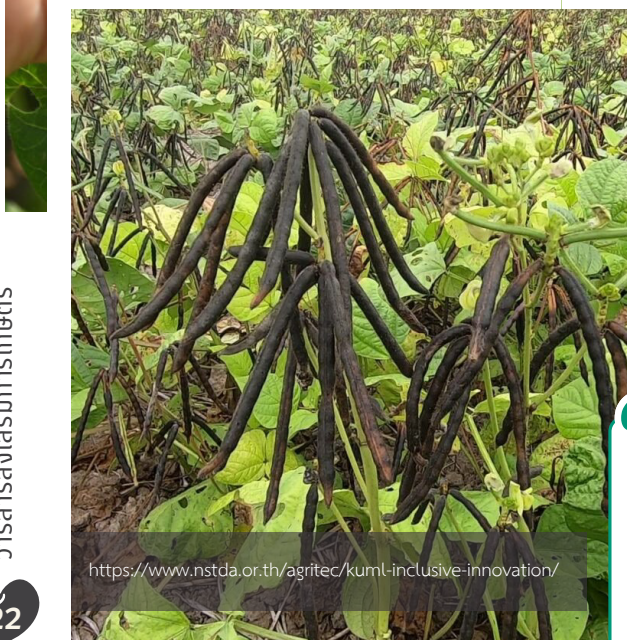

ภาพ : <https://www.nstda.or.th/agritec/kuml-tungkula/>

ชุมชนเข้มแข็ง

เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้

หนึ่งในความน่าสนใจของโครงการส่งเสริมถั่วเขียวสายพันธุ์ KUMU คือ การสร้างชุมชนต้นแบบด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ขึ้นมาในระดับท้องถิ่น ผ่านแปลงเรียนรู้เกษตรกรต้นแบบ และกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ในชุมชน ซึ่งช่วยให้เกษตรกรสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ได้เอง

<https://www.nstda.or.th/agritec/kuml-inclusive-innovation/>

เกษตรกรที่ดี

ต่อเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

ด้วยความสามารถในการต้านทานโรคราแป้ง ถั่วเขียวสายพันธุ์ KUMU ช่วยลดความจำเป็นในการใช้สารเคมีป้องกันโรคในแปลงปลูกโดยตรง เป็นผลดีทั้งต่อสุขภาพของเกษตรกร สภาพแวดล้อมในพื้นที่การเกษตร และคุณภาพของผลผลิตในระยะยาว

“ถั่วเขียวสายพันธุ์ KUMU สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านของภาคเกษตรของไทยสู่ระบบการผลิตที่ขับเคลื่อนด้วยตลาด วิทยาศาสตร์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยไม่ได้วัดแค่ปริมาณผลผลิต แต่คำนึงถึงคุณภาพ ความยั่งยืน และโอกาสทางเศรษฐกิจของเกษตรกรในระยะยาว KUMU จึงไม่ใช่เพียงถั่วเขียวสายพันธุ์ใหม่ แต่เป็นเทรนด์สำคัญของการพัฒนาเกษตรไทย ที่เชื่อมโยงตั้งแต่แปลงปลูกจนถึงตลาดได้อย่างเป็นระบบ **DOE**

ภาพ : กรมวิชาการเกษตร

ถั่วงอก คอนโด

เพาะง่ายในพื้นที่จำกัด

“**หากคุณ** กำลังมองหากิจกรรม
ง่าย ๆ ที่สามารถทำเป็นงานอดิเรกพร้อมสร้าง
รายได้เล็ก ๆ เข้าบ้าน "การเพาะถั่วงอกคอนโด"
อาจเป็นคำตอบที่ใช้สำหรับคุณ !

”

ใช้พื้นที่น้อย

ลงทุนต่ำด้วยอุปกรณ์ที่หาได้ง่าย

ให้ผลผลิตเร็ว

ปลอดภัย ไร้สารเคมี

ประกอบอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน
หรือจำหน่ายเป็นรายได้เสริม

ถั่วเขียวพันธุ์ไหน

เหมาะเพาะเป็นถั่วงอก ?

ถั่วเขียวที่ใช้เพาะถั่วงอกได้ดี คือ ถั่วเขียวผิวมัน และ ถั่วเขียวผิวดำ เช่น

พันธุ์ชัยนาท 3 (ผิวมัน) :

เมล็ดใหญ่ เหมาะสำหรับเพาะถั่วงอกและทำวันเส้น
ให้ผลผลิตสูง สุกแก่พร้อมกัน

พันธุ์ชัยนาท 4 และ 6 (ผิวดำ) :

เหมาะเพาะถั่วงอกโดยเฉพาะ ให้ถั่วงอกอวบ กรอบ
รสหวาน ไม่มีกลิ่นเขียว โดยถั่วเขียว 1 กิโลกรัม
สามารถให้ผลผลิตเป็นถั่วงอกได้ถึง 6 กิโลกรัม

อุปกรณ์ ที่ต้องเตรียม

เมล็ดถั่วเขียวผิวมันหรือผิวดำ

ภาชนะกักแสง เช่น ถังดำ ที่ระบายน้ำได้ดี

กระสอบป่าน

ตาข่ายพลาสติก (ขนาดรู 4-5 มิลลิเมตร)

ตะแกรงรองพื้น

ฟองน้ำ

วิธีเพาะ ถั่วงอกคอนโด

เตรียมเมล็ด

ล้างเมล็ดถั่วเขียวให้สะอาด
คัดเมล็ดที่แตกหรือเน่าเสียออก

แช่น้ำอุ่นและทิ้งไว้จนเย็น
เพื่อช่วยกระตุ้นการงอก

แช่น้ำต่อเนื่องประมาณ 6 ชั่วโมง
หรือค้ำคิน จนเห็นรากเล็ก ๆ เริ่มโผล่

การดูแล

รดน้ำให้ชุ่มทุก 3 - 4 ชั่วโมง ภายใน 2.5 - 3 วัน
ถั่วงอกจะพร้อมเก็บเกี่ยว

เตรียมภาชนะเพาะ

เจาะรูถึงสีก้นทั้งด้านล่าง
และด้านข้าง เพื่อระบายน้ำ
และอากาศ

วางตะแกรงรองก้นพื้น
ยกกระต๊อบสูงจากพื้นประมาณ
1 - 1.5 นิ้ว

เพาะถั่วงอกคอนโด

ชั้นแรก : นำกระสอบป่านชุบน้ำ
ให้เปียกวางลงในถัง วางตาข่าย
พลาสติกทับลงไป จากนั้นโรย
เมล็ดถั่วเขียวให้กระจายทั่ว
เกลี่ยให้สม่ำเสมอ

ระหว่างชั้น : วางกระสอบป่าน
เปียกและตาข่ายพลาสติกเป็น
ชั้น ๆ โรยเมล็ดถั่วในแต่ละชั้น
สามารถทำซ้อนได้ 3-4 ชั้น
ตามขนาดของภาชนะ

ชั้นสุดท้าย : ปิดทับด้วย
กระสอบเปียก วางฟองน้ำชุบน้ำ
ด้านบนสุด เพื่อเพิ่มความชื้น

“

การเพาะถั่วงอกคอนโด

เป็นตัวอย่างที่ดีของการใช้พื้นที่
อย่างคุ้มค่าในครัวเรือนที่มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ จากเมล็ดถั่วเขียวเพียงไม่กี่กิโลกรัม
สามารถสร้างรายได้เสริมหรือผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือนได้อย่างง่ายดาย หากอยาก
ทดลองเริ่มต้นปลูกอะไรบางอย่างที่ไม่ยาก ไม่เปลืองพื้นที่ และสร้างรายได้ ถั่วงอกคอนโด
อาจเป็น "จุดเริ่มต้น" ที่ดีที่ทำได้ในบ้านของคุณเอง DOX

”

กรมส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร 2143/1 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

 www.doae.go.th

